

Näringsutskottets betänkande 2022/23:NU13

Mineralpolitik

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen gör ett tillkännagivande till regeringen med anledning av ett motionsyrkande om myndigheternas roll vid tillståndsprocesser. Utskottet anser att myndigheter i samband med tillståndsprocesser bör arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat än tidigare.

Utskottet föreslår därtill att riksdagen avslår övriga motionsyrkanden om mineralpolitiska frågor. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillstånd och tillståndsprocesser, förbud mot utvinning, äganderätt och ersättning samt innovationskritiska metaller och mineral.

I betänkandet finns 23 reservationer (S, SD, M, V, C, KD, MP, L) och fyra särskilda yttranden (S, SD, M, V, C, KD, MP, L).

Behandlade förslag

Cirka 40 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	6
Utskottets överväganden	7
Tillstånd och tillståndprocesser	7
Utskottets ställningstagande	13
Förbud mot utvinning	15
Utskottets ställningstagande	19
Äganderätt och vissa frågor om ersättningar	20
Utskottets ställningstagande	22
Innovationskritiska metaller och mineral	24
Utskottets ställningstagande	28
Övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning	30
Utskottets ställningstagande	36
Reservationer	40
1. Snabbare och enklare tillståndprocesser, punkt 1 (SD)	40
2. Tidsbegränsade tillstånd, punkt 2 (SD)	41
3. Natura 2000-tillstånd, punkt 3 (S)	41
4. Prövning av bearbetningskoncession, punkt 4 (S, C)	42
5. Myndigheternas roll vid tillståndprocesser, punkt 5 (M, V, C, KD, MP, L)	43
6. Utvinning av uran, punkt 6 (SD)	43
7. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (V)	44
8. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (C)	45
9. Markägares rättigheter, punkt 8 (SD)	45
10. Mineralersättning, punkt 9 (SD)	46
11. Mineralersättning, punkt 9 (V, MP)	47
12. Mineralersättning, punkt 9 (C)	48
13. Övriga frågor om ersättningar, punkt 10 (S, C)	48
14. Övriga frågor om ersättningar, punkt 10 (V, MP)	49
15. Tillgänglighet och kartläggning, punkt 11 (SD)	50
16. Tillgänglighet och kartläggning, punkt 11 (V)	51
17. Stärkta förutsättningar för utvinning, punkt 12 (S)	51
18. Stärkta förutsättningar för utvinning, punkt 12 (C)	52
19. Reviderad mineralstrategi, punkt 13 (SD)	53
20. Minerallagens utformning och omfattning, punkt 14 (SD)	54
21. Minerallagens utformning och omfattning, punkt 14 (C)	54
22. Mineral och miljö, punkt 15 (SD)	56
23. Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning, punkt 16 (SD)	56
Särskilda yttranden	58
1. Snabbare och enklare tillståndprocesser, punkt 1 (S)	58
2. Utvinning av uran, punkt 6 (S, V, C, MP)	58
3. Utvinning av uran, punkt 6 (M, KD, L)	59
4. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (SD)	59
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	61
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	61

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Tillstånd och tillståndsprocesser

1. Snabbare och enklare tillståndsprocesser

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 och

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 8.

Reservation 1 (SD)

2. Tidsbegränsade tillstånd

Riksdagen avslår motion

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11.

Reservation 2 (SD)

3. Natura 2000-tillstånd

Riksdagen avslår motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 2.

Reservation 3 (S)

4. Prövning av bearbetningskoncession

Riksdagen avslår motion

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 26.

Reservation 4 (S, C)

5. Myndigheternas roll vid tillståndsprocesser

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om myndigheternas roll vid tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 6.

Reservation 5 (M, V, C, KD, MP, L)

Förbud mot utvinning

6. Utvinning av uran

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:303 av John E Weinerhall och Viktor Wärnick (båda M) och

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 17 och 18.

Reservation 6 (SD)

7. Övrigt om förbud mot utvinning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 7 och

2022/23:1257 av Camilla Hansén m.fl. (MP).

Reservation 7 (V)

Reservation 8 (C)

Äganderätt och vissa frågor om ersättningar

8. Markägares rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12 och

2022/23:1823 av Sten Bergheden (M).

Reservation 9 (SD)

9. Mineralersättning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 18,

2022/23:1672 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 20 och

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 10 (SD)

Reservation 11 (V, MP)

Reservation 12 (C)

10. Övriga frågor om ersättningar

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7,

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 och

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 13 (S, C)

Reservation 14 (V, MP)

Innovationskritiska metaller och mineral

11. Tillgänglighet och kartläggning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8 och

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (V)

12. Stärkta förutsättningar för utvinning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 17,

2022/23:1672 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 19 och

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 3 och 4.

Reservation 17 (S)

Reservation 18 (C)

*Övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning***13. Reviderad mineralstrategi**

Riksdagen avslår motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Reservation 19 (SD)

14. Minerallagens utformning och omfattning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:345 av Rickard Nordin (C),

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 16 och

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 16 och 20.

Reservation 20 (SD)

Reservation 21 (C)

15. Mineral och miljö

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 och

2022/23:1253 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 22 (SD)

16. Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:333 av Rickard Nordin (C) och

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 7.

Reservation 23 (SD)

Stockholm den 23 mars 2023

På näringsutskottets vägnar

Tobias Andersson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tobias Andersson (SD), Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Mats Green (M), Jessica Stegrud (SD), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Birger Lahti (V), Eric Palmqvist (SD), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Daniel Lönn (SD), Aida Birinxhiku (S), Anna af Sillén (M), Daniel Vencu Velasquez Castro (S) och Lili André (KD).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet 36 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2022/23. I bilagan finns en förteckning över de behandlade förslagen.

Vid sammanträdet den 23 mars 2023 fick utskottet information om departementspromemorian Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (Ds 2023:5).

Utskottets överväganden

Tillstånd och tillståndsprocesser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om myndigheternas roll vid tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen. Riksdagen avslår övriga motionsyrkanden.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (SD), 3 (S), 4 (S, C) och 5 (M, V, C, KD, MP, L) samt särskilt yttrande 1 (S).

Motionerna

Snabbare och enklare tillståndsprocesser

Ett tillkännagivande om behovet av regelförenklingar beträffande tillståndsprocesser efterfrågas i kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9. Motionärerna förordar bl.a. att tillståndssökande företag ska ha så få statliga motparter som möjligt, ett s.k. one-stop-shop-förfarande.

Eric Palmqvist m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2022/23:937 yrkande 8 ett tillkännagivande om förutsättningar för gruvnäringen. I motionen nämns bl.a. ett behov av snabbare och enklare tillståndsprocesser.

Tidsbegränsade tillstånd

I kommittémotion 2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11 förordas ett tillkännagivande om att se över möjligheten att endast undantagsvis använda tidsbegränsade tillstånd.

Natura 2000-tillstånd

I kommittémotion 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 2 efterfrågas ett tillkännagivande om att s.k. Natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för meddelande av bearbetningskoncession enligt minerallagen.

Prövning av bearbetningskoncession

Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:1123 yrkande 26 ett tillkännagivande om att koncentrera prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken i bearbetningskoncessionsärenden till färre länsstyrelser.

Myndigheternas roll vid tillståndsprocesser

Fredrik Olovsson m.fl. (S) föreslår i kommittémotion 2022/23:2063 yrkande 6 ett tillkännagivande om att myndigheter under en tillståndsprocess ska arbeta rådgivande och lösningsorienterat.

Bakgrund och pågående arbete

Minerallagen

I Sverige finns det en mängd mineraliseringar med värdefulla ämnen. Ur ett mineralpolitiskt perspektiv kan den svenska berggrunden sägas bestå av två typer av mineral: markägarmineral och koncessionsmineral. Markägarmineral utgör mer än 99 procent av berggrunden. Som beteckningen indikerar tillhör dessa mineral markägaren. De flesta markägarmineral är relativt lätta att finna, och vid utvinning upplåts marken av markägaren genom avtal. Exempel på markägarmineral är kalksten och kvarts. Själva utvinningen av markägarmineral regleras genom miljöbalken.

Minerallagen (1991:45) innehåller bestämmelser om koncessionsmineral, dvs. sådana mineral som har bedömts vara industriellt intressanta, som förekommer i Sverige i en sådan omfattning att utvinningen är meningsfull och som kräver systematisk undersökning för att kunna påvisas. Stenkol, olja och gasformiga kolväten har nyligen tagits bort i minerallagen. Det innebär att dessa energislag fr.o.m. den 1 juli 2022 inte längre omfattas av den särskilda lagstiftningen om koncession och koncessionsmineraler. Bestämmelserna om koncessionsmineral utgår från ett gemensamt nationellt intresse av gruvhantering och mineralindustri. Minerallagen ska reglera tillståndsgivningen så att en från allmän synpunkt ändamålsenlig undersökning och utvinning kan genomföras. Samtidigt ska konkurrerande markanvändning och andra motstående intressen prövas.

Enligt minerallagen krävs tillstånd dels för ensamrätt till eftersökningar (prospektering), dels för bearbetning (det som i vardagslag brukar kallas brytning eller utvinning). I minerallagen regleras bl.a. vilka som kan få tillstånd och hur undersökningsarbete och bearbetning får bedrivas. Bland annat ställs krav på att det ska upprättas en arbetsplan för hur prospekteringen ska bedrivas.

Ansökningar om undersökningstillstånd och bearbetningskoncession prövas av bergmästaren. Bergmästaren utövar även tillsyn enligt lagen. Bergmästaren utses av regeringen och leder Bergsstaten. Bergsstaten, som grundades 1637, är ett särskilt beslutsorgan som organisatoriskt tillhör Sveriges geologiska undersökning (SGU) men har en oberoende ställning avseende sin myndighetsutövning. Utöver de tillstånd som utfärdas av bergmästaren krävs som regel tillstånd enligt flera andra lagar, främst miljöbalken.

Svensk gruvindustri och EU

Den svenska gruvindustrin är betydelsefull för EU. Exempelvis kom drygt 90 procent av EU:s järnmalmproduktion under 2020 från Sverige. Sverige står också för en betydande del av bly- och zinkproduktionen i unionen. Sverige bidrar även med en stor del av produktionen av såväl guld och silver som koppar. Enligt SGU:s årsredovisning för 2022 har antalet ansökningar om undersökningstillstånd fortsatt att minska under 2022 och detta är en trend som hållit i sig sedan 2017. Under 2022 inkom endast 104 ansökningar. Av årsredovisningen framgår vidare att det vid årsskiftet 2022/2023 fanns tolv gruvor med koncession och brytning i Sverige. Samtliga var metallgruvor.

Den 3 september 2020 presenterade kommissionen meddelandet Resiliens för råvaror av avgörande betydelse (COM(2020) 474). Syftet med meddelandet var att staka ut vägen mot ökad trygghet och hållbarhet, och därmed bidra till ekonomisk återhämtning och långsiktig omställning i linje med den gröna given, kommissionens handlingsplan för cirkulär ekonomi och EU:s industristrategi. I meddelandet presenterade kommissionen en förteckning över 30 kritiska råvaror som anges vara mycket viktiga för EU:s tillväxt och som är förknippade med hög försörjningsrisk, som t.ex. avvikelser i fråga om tillgång till litium och kobolt och deras leveranskedjor, vilket kan förhindra utvecklingen av litiumbatteriproduktionen.

Vidare presenterade kommissionen den 16 mars 2023 en ny EU-rättsakt om råvaror av avgörande betydelse. Avsikten är att trygga ett tillräckligt och diversifierat utbud för EU:s digitala ekonomi och för den gröna omställningen, och dessutom satsa på återanvändning och återvinning.

Prövning av gruvverksamhet

När det gäller prövning av gruvverksamhet agerar miljöbalken och minerallagen parallellt. Vanligen söks först bearbetningskoncession enligt minerallagen och därefter tillstånd enligt miljöbalken. Det finns dock inte något hinder mot att först ansöka om miljötillstånd, och det har också gjorts i vissa fall. Minst följande prövningar krävs:

- undersökningstillstånd och arbetsplan enligt minerallagen
- bearbetningskoncession enligt minerallagen
- tillstånd enligt miljöbalken
- markanvisning enligt minerallagen
- bygg- och marklov enligt plan- och bygglagen

Enligt 2 kap. 5–7 §§ minerallagen gäller undersökningstillstånd i tre år från dagen för beslutet. Tillståndet kan dock förlängas på ansökan av tillståndshavaren med sammanlagt högst tre år, om en ändamålsenlig undersökning har utförts inom området. Om så skett ska giltighetstiden förlängas med ytterligare sammanlagt högst fyra år på ansökan av tillståndshavaren, om det finns särskilda skäl. Giltighetstiden kan därefter förlängas med ytterligare

sammanlagt högst fem år, om det finns synnerliga skäl såsom att tillståndshavaren visar att betydande arbete har lagts ned inom området och att vidare undersökningar sannolikt kommer att leda till att bearbetningskoncession kan meddelas. Enligt 4 kap. 7 och 8 §§ mineralnäringslagen ska en bearbetningskoncession meddelas för 25 år samt utan särskild ansökan förlängas med tio år i sänder, om regelbunden bearbetning pågår när giltighetstiden går ut.

I sammanhanget kan noteras att giltighetstiden för undersökningstillstånd har förlängts vid ett antal tillfällen, med anledning av spridningen av sjukdomen covid-19 och dess påverkan på gruvnäringen. I mars 2022 lämnade regeringen propositionen Ett års förlängd giltighetstid för undersökningstillstånd (prop. 2021/22:201) till riksdagen. Förslagen i propositionen innebär att giltighetstiden för undersökningstillstånd som var giltiga den 1 juli 2020 och som fortfarande var giltiga den 9 juni 2022 skulle förlängas med ett år. Förslaget bereddes av utskottet under våren 2022 (bet. 2021/22:NU25). Utskottet föreslog att riksdagen skulle anta regeringens lagförslag. I betänkandet fanns en reservation (MP). Kammaren biföll utskottets förslag och lagändringen trädde i kraft den 10 juni 2022 (rskr. 2021/22:276).

Tillkännagivande om tillståndsprocesser

Då utskottet i december 2022 behandlade proposition 2022/23:1 utgiftsområde 24 Näringsliv noterades att regeringen redovisade tre tillkännagivanden vilka bedömdes som ännu ej slutbehandlade:

- tillkännagivande om att regeringen snarast bör vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen (bet. 2018/19:NU11, rskr. 2018/19:209)
- tillkännagivande om att regeringen senast den 30 juni 2022 ska återkomma till riksdagen med konkreta förslag på förenklade tillståndsprocesser och kortare handläggningstider för gruv- och mineralnäringen (bet. 2020/21:NU18, rskr. 2020/21:228)
- tillkännagivande om att Natura 2000-tillstånd inte bör vara en förutsättning för bearbetningskoncession (bet. 2020/21:NU16, rskr. 2020/21:257).

I regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 noteras att riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen snarast bör vidta nödvändiga åtgärder för att förenkla och förkorta tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen (bet. 2018/19:NU11 s. 9 f.). I skrivelsen anføres att regeringen den 20 augusti 2020 beslutade att tillsätta en utredning (Miljöprovningensutredningen) som skulle se över systemet för miljöprovning och lämna förslag på de ändringar och åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprovning (dir. 2020:86). Regeringen beslutade den 22 juli 2021 om tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2021:57). Miljöprovningensutredningen (M 2020:06) överlämnade sitt betänkande den 14 juni 2022. Betänkandet har

remissbehandlats och förslagen bereds nu inom Regeringskansliet. Enligt skrivelsen är punkten inte slutbehandlad.

I samma skrivelse noteras även att riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om att regeringen senast den 30 juni 2022 skulle återkomma till riksdagen med konkreta förslag på förenklade tillståndprocesser och kortare handläggningstider för gruv- och mineralnäringen (bet. 2020/21:NU18 s. 8). I skrivelsen anförts att regeringen den 11 mars 2021 beslutade om kommittédirektiv till en särskild utredare som skulle se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral (dir. 2021:16). Den 7 juni 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredningen (N 2021:01). Utredningen överlämnade sitt betänkande En tryggad försörjning av metaller och mineral (SOU 2022:56) den 31 oktober 2022 och det bereds nu inom Regeringskansliet. Regeringen har vidare beslutat att ge Naturvårdsverket, länsstyrelserna och Domstolsverket i uppdrag att se över förutsättningarna för att utveckla en myndighetsgemensam vägledning för miljötillståndsprövningen och miljöbedömningsprocessen, i syfte att möjliggöra en mer enhetlig prövningsprocess nationellt och att öka effektiviteten i prövningen. Uppdraget redovisades till regeringen den 21 juni 2022 och bereds inom Regeringskansliet. Enligt skrivelsen är punkten inte slutbehandlad.

I samma skrivelse noteras även att riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anför om Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession (bet. 2020/21:NU16 s. 16 f.). I skrivelsen anförts att Näringsdepartementet den 6 maj 2022 gav en s.k. bokstavsutredare i uppdrag att utreda frågan om prövning av Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen. Vidare anförts att uppdraget skulle redovisas senast den 28 februari 2023 och att riksdagen informerades om åtgärderna i budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 24 avsnitt 3.3.2 s. 36). Enligt skrivelsen är punkten inte slutbehandlad.

Natura 2000-tillstånd

Som nämnts ovan beslutade riksdagen våren 2021 om ett tillkännagivande som rör tillståndprocesserna för gruv- och mineralnäringen och Natura 2000-tillståndens roll i prövningen (bet. 2020/21:NU16, rskr. 2020/21:257). Utskottet anförde i tillkännagivandet att regeringen så snart som möjligt, bör återkomma med förslag som innebär att det görs tydligt att prövningen i de fall det krävs ett Natura 2000-tillstånd ska göras i samband med prövningen av tillstånd enligt miljöbalken.

Regeringskansliet beslutade den 2 maj 2022 att tillkalla en utredare med uppdrag att utreda frågan om prövning av Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen. I februari 2023 överlämnades departementspromemorian Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (Ds 2023:5). I promemorian

föreslås lagändringar som innebär att prövningen av ett Natura 2000-tillstånd, i de fall ett sådant tillstånd krävs, ska göras i samband med prövningen av en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken och inte i samband med prövningen av en ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen. I promemorian anförs bl.a. att detta bedöms minska risken för att Natura 2000-prövningen inte motsvarar de krav som anges i EU-domstolens rättspraxis. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2024. Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds departementspromemorian.

Utredning om en modern och effektiv miljöprövning

I juni 2022 presenterade Miljöprövningsutredningen sitt betänkande Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33). Utredningens uppdrag var att se över det nuvarande systemet för miljöprövning och lämna de förslag på åtgärder som krävs för att uppnå en modernare och mer effektiv miljöprövning till gagn för en grön omställning. Det övergripande syftet med utredningen var dels att underlätta för miljö- och klimatförbättrande investeringar genom horisontella förändringar i miljöprövningen, dels att åstadkomma snabbare och enklare prövningsprocesser, samtidigt som ett bibehållt miljöskydd säkerställs. Genom ett tilläggsdirektiv fick utredningen också i uppdrag att utreda om det bör införas ett begränsat förtursförfarande för mål och ärenden som på ett väsentligt sätt bidrar till att nå klimatmålen. Dessutom skulle utredningen enligt tilläggsdirektiven utreda hur tidsbegränsning av tillstånd och omprövning av tillstånd och villkor kan användas för att åstadkomma moderna miljövillkor.

Utredningens generella slutsats är att den samlade prövningstiden behöver minska, att toppar i handläggningstiden behöver kapas samt att processerna kan bli mer effektiva och förutsägbara för att stimulera en grön omställning. I betänkandet identifieras fem huvudsakliga problemområden:

- ändringstillstånd och anmälan
- omprövning av tillstånd och villkor
- myndigheternas roll och samordningen av statliga intressen
- prövningsmyndigheternas processledning
- stöd till klimatprojekt.

Utredningen lämnar även ett antal förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd. Det gäller områdena:

- enklare regler för att ändra en verksamhet
- regelbunden omprövning av tillstånd och villkor
- tydligare och mer samordnade myndigheter
- mer aktiva prövningsmyndigheter
- ett särskilt stöd till klimatprojekt
- andra förslag för mer effektiva miljöprövningar.

Utredningens förslag remitterades med uppmaning om svar senast den 31 oktober 2022 (M2022/01389). Enligt uppgift från Regeringskansliet är utredningens betänkande under beredning.

I det s.k. Tidöavtalet anförs att delar av Miljöprövningsutredningens förslag ska genomföras. För samarbetsprojektet Klimat och energi framhålls att en ytterligare utredning ska tillsättas för att förenkla och förkorta miljö-tillståndsprövningen enligt miljöbalken. Utredningens syfte ska vara att säkra näringslivets konkurrenskraft och svensk industriproduktion samt främja en grön omställning med export av klimatvänliga produkter och teknik. Enligt avtalet ska det ingå i uppdraget bl.a. att nyttja befintlig flexibilitet i EU:s regelverk för att öka förutsebarheten och minska tidsåtgången i miljö-tillståndsprövningen. Därtill anförs att antalet myndigheter som för statens talan i tillståndsärenden bör begränsas och att utredningen ska ges en tydlig instruktion att inhämta och beakta synpunkter från näringslivet.

Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna

Våren 2021 biföll riksdagen – på förslag av ett enigt justitieutskott – regeringens proposition Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna (prop. 2020/21:104, bet. 2020/21:JuU33, rskr. 2020/21:312). De nya bestämmelserna innebär att reglerna för hur Mark- och miljödomstolen ska vara sammansatt i olika mål och ärenden görs mer flexibla och ändamålsenliga genom att sammansättningen i större utsträckning bestäms efter det enskilda målets eller ärendets karaktär. Vidare innebär de att Mark- och miljööverdomstolen ska kunna bestå av tre i stället för fyra ledamöter vid avvisning av ett överklagande och vid annan handläggning än avgörande av ett mål eller ärende. Lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2021.

Näringslivsfrämjande

Enligt SGU:s regleringsbrev för 2023 ska myndigheten bl.a. vidareutveckla arbetssätt för att systematiskt samla in och fördjupa myndighetens kunskap om hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. SGU ska senast den 1 mars 2024 redovisa för Regeringskansliet vilka insatser myndigheten har genomfört med anledning av uppdraget. Senast den 1 oktober 2023 ska myndigheten redovisa vilka insatser som planeras för 2024.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Snabbare och enklare tillståndsprocesser

- Tidsbegränsade tillstånd
- Natura 2000-tillstånd
- Prövning av bearbetningskoncession
- Myndigheternas roll vid tillståndsprocesser.

Snabbare och enklare tillståndsprocesser

I två motioner förordas tillkännagivanden om snabbare och enklare tillståndsprocesser. Som framgår av det föregående har tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen varit föremål för tillkännagivanden från riksdagen. Regeringen har som redovisats också tillsatt olika utredningar som ska se över reglerna för tillståndsprövningen, och tillkännagivandena är ännu ej slutbehandlade. Utskottet utgår ifrån att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som avser att få till stånd effektivare och modernare tillståndsprocesser. Utskottet ser därför inget behov av att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionerna.

Därmed avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Tidsbegränsade tillstånd

I en motion förordas ett tillkännagivande om att se över möjligheten att endast undantagsvis använda tidsbegränsade tillstånd. Som framgår av det föregående har tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen varit föremål för tillkännagivanden från riksdagen. Mot bakgrund av att olika utredningar har tillsatts för att komma med förslag på effektiva och moderna tillståndsprocesser ser utskottet dock inte några skäl för riksdagen att på nytt uppmana regeringen att agera.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Natura 2000-tillstånd

I en motion efterfrågas ett tillkännagivande om att s.k. Natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för meddelande av bearbetningskoncession enligt minerallagen. Utskottet kan notera att det i departementspromemorian Natura 2000-tillstånd vid ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen (Ds 2023:5) föreslås lagändringar som innebär att prövningen av ett Natura 2000-tillstånd, i de fall ett sådant tillstånd krävs, ska göras i samband med prövningen av en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken och inte i samband med prövningen av en ansökan om bearbetningskoncession enligt minerallagen. Utskottet kan således konstatera att frågan har utretts och att departementspromemorian bereds inom Regeringskansliet. Utskottet ser inget skäl för riksdagen att föregripa denna process.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Prövning av bearbetningskoncession

I en motion föreslås ett tillkännagivande om att koncentrera prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken i bearbetningskoncessionsärenden till färre länsstyrelser. Utskottet kan åter notera att tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen varit föremål för tillkännagivanden från riksdagen, samt att olika utredningar har tillsatts för att komma med förslag på effektiva och moderna tillståndsprocesser. Utskottet ser därmed inte några skäl för riksdagen att på nytt uppmana regeringen att agera.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

Myndigheternas roll vid tillståndsprocesser

I en motion förordas ett tillkännagivande till regeringen om att myndigheter under en tillståndsprocess ska arbeta rådgivande och lösningsorienterat. Utskottet vill med anledning av detta motionsyrkande anföra följande.

Ökad efterfrågan på metaller och mineral innebär en möjlighet för Sverige att bidra med metaller och mineral som framställs på ett mer hållbart, miljöanpassat och ansvarsfullt sätt än vad som i dag sker i många andra länder. Det krävs dock effektivare och snabbare tillståndsprocesser för att förverkliga detta. Det behöver även bli tydligare i vilket skede olika delar av prövningen ska genomföras. För att möjliggöra detta krävs enligt utskottets uppfattning att kontakter mellan företag och myndigheter förenklas och att arbetssättet blir mer lösningsorienterat. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla betydelsen av väl fungerande samrådsprocesser för att uppnå en mer effektiv tillståndsgivning. Brister i underlag m.m. hos såväl sökande företag som myndigheter som leder till att tillståndsgivningen drar ut på tiden bör motverkas. Utskottet ser mot denna bakgrund skäl för riksdagen att tydliggöra behovet av att myndigheter i samband med tillståndsprocesser bör arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat än tidigare.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

Förbud mot utvinning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om förbud mot utvinning, bl.a. med hänvisning till pågående insatser.

Jämför reservation 6 (SD), 7 (V) och 8 (C) samt särskilt yttrande 2 (S, V, C, MP), 3 (M, KD, L) och 4 (SD).

Motionerna

Utvinning av uran

I kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 17 förordas ett tillkännagivande om att det återigen ska vara möjligt att ge

tillstånd enligt miljöbalken till gruvdrift för att utvinna uran. Vidare föreslås i yrkande 18 ett tillkännagivande om att det ska vara möjligt att ge tillstånd till brytning, provbrytning, bearbetning och fysikalisk eller kemisk anrikning av uran för att använda uranets fissila egenskaper.

Ett tillkännagivande om ändringar i minerallagen efterfrågas i motion 2022/23:303 av John E Weinerhall och Viktor Wärnick (båda M). I motionen anförs att minerallagen bör återgå till sin ursprungliga lydelse när det gäller uran så att uranbrytning åter blir möjlig i Sverige.

Övrigt om förbud mot utvinning

Ett tillkännagivande om att Sverige bör verka för ett internationellt förbud mot utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten föreslås i kommittémotion 2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 7.

I motion 2022/23:1257 av Camilla Hansén m.fl. (MP) förordas ett tillkännagivande om ett nationellt förbud mot utvinning ur alunskiffer.

Bakgrund och pågående arbete

Anmälnings- eller tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken

Enligt 9 kap. 6 § miljöbalken får regeringen utfärda föreskrifter om att det ska vara förbjudet att anlägga eller bedriva miljöfarlig verksamhet utan tillstånd eller innan en anmälan har gjorts. Även om det inte krävs något tillstånd får tillsynsmyndigheten i det enskilda fallet förelägga en verksamhetsutövare att ansöka om tillstånd om verksamheten medför risk för betydande föroreningar eller andra betydande problem för människors hälsa eller miljön. I miljöprövningsförordningen (2013:251) anges vilka verksamheter som kräver tillstånd från miljödomstolen eller länsstyrelsen eller där en anmälan ska göras till tillsynsmyndigheten.

För gruvdrift eller en gruvanläggning för brytning av malm, mineral eller kol krävs vanligen tillstånd från miljödomstolen (4 kap. miljöprövningsförordningen). En väsentlig del av tillståndsprövningen handlar om hantering och deponering av avfall från gruvverksamheten. Så kallad provbrytning kräver tillstånd från länsstyrelsen. Mineralutvinning kräver dessutom ofta även tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken (vattenverksamheter) för att avleda vatten eller för att uppföra dammar.

Förbud mot utvinning av uran

Våren 2018 biföll riksdagen förslagen i regeringens proposition Förbud mot utvinning av uran (prop. 2017/18:212, bet. 2017/18:NU13, rskr. 2017/18:277). Riksdagens beslut innebär att ett förbud mot utvinning av uran började gälla den 1 augusti 2018. Enligt 9 kap. 6 i § miljöbalken får tillstånd inte ges till gruvdrift eller gruvanläggning för brytning, provbrytning, bearbetning eller fysikalisk eller kemisk anrikning av uranhaltigt material om gruvdriften eller gruvanläggningen utgör en kärnteknisk anläggning som kräver tillstånd. I och

med riksdagens beslut gjordes också en ändring i minerallagen som innebär att uran inte längre klassas som ett koncessionsmineral (1 kap. 1 §).

Skriftlig fråga om uranbrytning

I februari 2023 lämnade Tobias Andersson (SD) in en skriftlig fråga (fr. 2022/23:376) till statsrådet Ebba Busch. Tobias Andersson anför bl.a. att behovet av och förutsättningarna för kärnkraft har förändrats sedan förbudet mot utvinning av uran infördes, och riktar följande fråga till ministern: Avser ministern och regeringen att verka för att på nytt tillåta uranbrytning i Sverige?

I sitt svar noterar statsrådet Ebba Busch att efterfrågan på s.k. innovationskritiska metaller och mineral kan komma att öka i framtiden bl.a. eftersom dessa metaller är nödvändiga för att utveckla ny miljöteknik. Vidare noterar statsrådet att regeringen i proposition 2017/18:212 angav att den avser att följa utvecklingen av denna fråga i förhållande till de genomförda lagändringarna och vid behov överväga näringspolitiska åtgärder. Statsrådet konstaterar även att en mer omfattande utvärdering av nu föreslagna ändringar i förhållande till utvinning av innovationskritiska metaller och mineral ska genomföras senast efter fem år efter att lagändringarna har beslutats.

Förbud mot utvinning av olja och mineral till havs

Regeringen beslutade i december 1982 att underteckna FN:s havsrättskonvention (United Nations Convention on the Law of the Sea, Unclos). Havsrättskonventionen är en global FN-konvention om hur världens länder ska dela upp världshavet och dess resurser. Konventionen reglerar bl.a. sjöfartens navigationsrätt, territorialhavsgrenser, beräkning av kuststaters ekonomiska zoner och uppdelning av kontinentalsockeln, resursers legala status, förvaltning och bevarande av levande marina resurser, skydd av den marina miljön och rätten till marin forskning. Konventionen har även ett regelverk för exploatering av mineraltillgångar i sådana djuphavsområden som inte omfattas av ländernas lagstiftning.

Våren 2022 beredde utskottet regeringens proposition Förbud mot utvinning av kol, olja, naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer (prop. 2021/22:150, bet. 2021/22:NU23). Regeringens lagförslag omfattade ändringar i miljöbalken och minerallagen som innebar ett förbud mot utvinning av stenkol, brunkol, råolja, skifferolja och naturgas samt skärpta regler för utvinning i alunskiffer. Utskottet föreslog att riksdagen skulle anta lagförslaget. Kammaren biföll utskottets förslag (rskr. 2021/22:329). Förbudet infördes den 1 juli 2022.

Vidare beredde försvarsutskottet våren 2015 regeringens proposition 2014/15:64 Genomförande av offshoredirektivet (bet. 2014/15:FöU9). I propositionen lämnade regeringen förslag som syftade till att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/30/EU om säkerhet för olje- och gasverksamhet till havs och om ändring av direktiv 2004/35/EG i de delar som krävs av en medlemsstat som inte har prospektering eller utvinning av olja

eller gas till havs och inte heller planerar att ge tillstånd till detta inom sin jurisdiktion. Regeringen föreslog att en ny lag skulle införas om rapportering av olyckor vid olje- och gasverksamhet till havs utanför Europeiska unionen. Dessutom föreslog regeringen bl.a. ändringar i lagen (1966:314) om kontinentalsockeln. Försvarsutskottet föreslog att riksdagen skulle bifalla regeringens förslag. Kammaren biföll försvarsutskottets förslag och reglerna började gälla den 1 juli 2015 (rskr. 2014/15:197). Enligt 3 § lagen om kontinentalsockeln får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela tillstånd för någon annan än staten att genom geofysiska mätningar, borring eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln och att utvinna naturtillgångar från denna. Tillstånd får dock inte meddelas till olje- eller gasverksamhet.

Global konvention till skydd för världshavet

Våren 2023 förhandlades ett nytt globalt avtal vid FN i New York för de delar av havet som inte tillhör enskilda stater. Dessa havsområden utgör två tredjedelar av världshavets yta och 95 procent av dess volym. Den 5 mars meddelades att FN hade kommit överens om ett avtal som skapar globala regler för att begränsa miljöpåverkan och marina skyddsområden i det fria havet. Förhandlingarna om ett avtal till skydd för biologisk mångfald i havsområden bortom nationell jurisdiktion har pågått i över tio år. Målsättningarna har varit att fylla de luckor som lämnades när FN:s havsrättskonvention antogs 1982. Avtalet rymmer fyra delar: regler för marina skyddsområden, miljökonsekvensbeskrivningar, marina genetiska resurser samt kapacitetsbyggnad och teknologiöverföring.

Utvinning av alunskiffer

Ett lämplighetskrav för den som ansöker om bearbetningskoncession för utvinning av koncessionsmineral i alunskiffer har införts i minerallagen. Enligt 4 kap. 2 § minerallagen får koncession för bearbetning av koncessionsmineral i alunskiffer beviljas endast den som visar att den är lämplig att bedriva sådan bearbetning. Kravet infördes genom den ovannämnda propositionen Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer (prop. 2021/22:150) i vilken det påpekas att utvinning i alunskiffer är förenad med betydande miljörisker samtidigt som det i dagsläget inte går att säga vilken eller vilka tekniker som kan komma att användas vid en framtida utvinning i alunskiffer. Regeringen anförde i propositionen att den därför anser att lämplighetsbedömningen, utöver sökandens förmåga och avsikt att bearbeta fyndigheten så som den framgår av malmbevisningen, även bör innefatta en bedömning av sökandens lämplighet i övrigt att bearbeta fyndigheten. Som nämnts ovan beredde utskottet propositionen under våren 2022 och föreslog att riksdagen skulle anta regeringens lagförslag (bet. 2021/22:NU23). I betänkandet fanns sex reservationer (M, SD, V, KD, L, MP). I två reservationer (M, SD, KD) förordades dels att riksdagen skulle

avslå regeringens förslag, dels ett tillkännagivande om en översyn av lagstiftningen.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Utvinning av uran
- Övrigt om förbud mot utvinning.

Utvinning av uran

I tre motionsyrkanden förordas tillkännagivanden om att möjliggöra utvinning av uran. Utskottet kan konstatera att det inom utskottet råder olika uppfattning om förbudet mot utvinning av uran. Dock anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen med anledning av de aktuella motionerna.

Därmed avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Övrigt om förbud mot utvinning

I de motionsyrkanden utskottet tar ställning till i detta avsnitt förordas ett internationellt förbud mot utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten samt ett nationellt förbud mot utvinning ur alunskiffer.

När det gäller utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten kan utskottet notera att riksdagen våren 2022 beredde regeringens proposition Förbud mot utvinning av kol, olja, naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer (prop. 2021/22:150, bet. 2021/22:NU23). Regeringens lagförslag omfattade ändringar i miljöbalken och minerallagen som innebar ett förbud mot utvinning av stenkol, brunkol, råolja, skifferolja och naturgas samt skärpta regler för utvinning i alunskiffer. Förbudet infördes den 1 juli 2022. Vidare noterar utskottet att tillstånd för att genom geofysiska mätningar, borring eller på annat sätt utforska kontinentalsockeln och att utvinna naturtillgångar från denna enligt 3 § lagen om kontinentalsockeln inte får meddelas till olje- eller gasverksamhet. Därtill kan utskottet notera att regeringen i december 1982 beslutade att underteckna FN:s havsrätts-konvention om hur världens länder ska dela upp världshavet och dess resurser, samt att ett nytt globalt avtal för de delar av havet som inte tillhör enskilda stater slöts i mars 2023. Mot bakgrund av detta anser utskottet att det inte finns skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande i enlighet med vad som föreslås i motionen i nuläget.

Beträffande förbud mot utvinning ur alunskiffer kan utskottet åter notera riksdagens beslut om regeringens proposition Förbud mot utvinning av kol, olja, naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer. Av beslutet följde att ett lämplighetskrav för den som ansöker om bearbetningskoncession för utvinning av koncessionsmineral i alunskiffer har införts i minerallagen.

Utskottet noterar att enligt 4 kap. 2 § minerallagen får koncession för bearbetning av koncessionsmineral i alunskiffer därmed beviljas endast den som visar att den är lämplig att bedriva sådan bearbetning. Utskottet kan således konstatera att möjligheten till utvinning ur alunskiffer redan är begränsad och att denna begränsning är nytillkommen. Utskottet ser därmed inget skäl till ett tillkännagivande enligt förslaget i motionen.

Därmed avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Äganderätt och vissa frågor om ersättningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om äganderätt och vissa frågor om ersättningar, bl.a. med hänvisning till pågående insatser.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (SD), 11 (V, MP), 12 (C), 13 (S, C) och 14 (V, MP).

Motionerna

Markägares rättigheter

Ett tillkännagivande om att se över markägarens rättigheter som fordringsägare när det gäller dennes del av mineralersättningen vid en konkurs förordas i kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12.

I motion 2022/23:1823 av Sten Bergheden (M) efterfrågas ett tillkännagivande om att se över förutsättningarna för stärkt äganderätt i minerallagen utan att försvåra utvecklingen av fler gruvor.

Mineralersättning

I partimotion 2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 20 efterfrågas ett tillkännagivande om att överväga att höja mineralavgiften något och att göra tillämpningen av riksintressena mer flexibel genom att utreda möjligheten till lokalt inflytande.

Ett tillkännagivande om att se över mineralersättningens utformning, nivå och fördelning föreslås i kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11.

Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) förordar i kommittémotion 2022/23:1123 yrkande 18 ett tillkännagivande om att undersöka förutsättningarna för att höja mineralavgiften något och att göra tillämpningen av riksintressena mer flexibel genom att utreda möjligheten till lokalt inflytande.

Ett tillkännagivande om att kraftigt höja mineralavgiften föreslås i kommittémotion 2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 1.

Övriga frågor om ersättningar

I kommittémotion 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7 efterfrågas ett tillkännagivande om att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar ska komma hela landet till del.

Amanda Lind m.fl. (MP) efterfrågar i kommittémotion 2022/23:2098 yrkande 4 ett tillkännagivande om ersättning för naturresurser. I motionen nämns bl.a. att samebyar ska kunna få ersättning för att genomföra ett tidigt dialogmöte.

I kommittémotion 2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 2 efterfrågas ett tillkännagivande om att skapa en mineralfond. Motionärerna anför bl.a. att resurser från fonden ska säkerställa att tillräckliga medel finns för lokal kompensation och användas för att t.ex. ge monetärt stöd i händelse av kris.

Bakgrund och pågående arbete

Allmänt om äganderätten

I 2 kap. 15 § första stycket regeringsformen anges att vars och ens egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller något annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnader utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen. Vidare gäller enligt andra stycket i samma paragraf att den som genom expropriation eller något annat sådant förfogande tvingas avstå från sin egendom ska vara tillförsäkrad full ersättning för förlusten. Ersättning ska också vara tillförsäkrad den för vilken det allmänna inskränker användningen av mark eller en byggnad på ett sådant sätt att den pågående markanvändningen inom den berörda delen av fastigheten avsevärt försvåras eller att skada uppkommer som är betydande i förhållande till värdet på denna del av fastigheten. Ersättningen ska bestämmas enligt grunder som anges i lag.

Mineralersättning och andra avgifter

Enligt 14 kap. 1 § minerallagen ska sökande betala ansökningsavgift i enlighet med vad regeringen föreskriver. Därtill anges i 2 § att innehavare av undersökningstillstånd ska betala avgift till staten. Avgiften ska bestämmas med beaktande av undersökningsområdets storlek och arten av de mineral som omfattas av tillståndet enligt vad regeringen närmare föreskriver. Vidare bedöms samhällsintresset av att mineral kan brytas och tas till vara som ett så starkt allmänt intresse att grundlagens förutsättningar för ingrepp i markägarnas rätt är uppfyllda. Vid ingrepp i markägares rättigheter med stöd av minerallagen är markägarna dock garanterade ersättning. I 7 kap. 1 § anges att skada eller intrång som föranleds av undersökningsarbete ska ersättas av den som har undersökningstillstånd eller koncession med vars stöd arbetet bedrivs.

Ägare av den mark som omfattas av en bearbetningskoncession får även en särskild ersättning baserad på värdet av den malm som bryts, s.k. mineralersättning. Enligt 7 kap. 7 § mineralagen ska ersättningen motsvara 2 promille av det beräknade värdet av de mineral som omfattas av koncessionen och som har brutits och uppfodrats inom koncessionsområdet under året. Av ersättningen ska tre fjärdedelar tillfalla fastighetsägare inom koncessionsområdet och en fjärdedel staten. Bestämmelserna om mineralersättning gäller alla koncessioner som har beviljats sedan maj 2005 och där gruvdrift pågår. Det kan även noteras att mineralersättningen inte har någon direkt koppling till den eventuella miljöskada som gruvverksamheten kan resultera i eller till finansiering av efterbehandlingsåtgärder. De intäkter som tillfaller staten genom mineralersättningen redovisas i stället enligt gällande principer för statens budgethantering mot inkomstitel på statens budget.

Mineralersättning som en prioriterad fordran

I 11 kap. konkurslagen (1987:672) regleras utdelningen av medel från ett konkursbo till fordringsägarna. Den ordning i vilken betalningsanspråken ska tillgodoses vid konkurs och utmätning regleras i sin tur i förmånsrättslagen (1970:979) och i utsökningsbalken. Utgångspunkten är att alla fordringar har samma rätt. I förmånsrättslagen finns dock en uppräkningslista av vissa fordringar som har bättre rätt än andra, dvs. förmånsrätt, och vilken ordning som gäller mellan dessa s.k. prioriterade fordringar. Fordringar utan förmånsrätt, dvs. oprioriterade eller övriga fordringar, har inbördes lika rätt. Konkurs- och förmånsrättslagarna bereds av civilutskottet.

Granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång

Mot bakgrund av att staten och andra aktörer har möjlighet att ta privat mark i anspråk med tvång genomför Riksrevisionen en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång. Syftet med granskningen är att svara på om statens hantering av expropriation och andra former av markintrång är effektiv och likvärdig. Granskningen fokuserar således på förekomsten av systematiska skillnader, inom och mellan myndigheter, när det gäller att bestämma ersättningen för den aktuella marken. Granskningen är avgränsad till regeringen, Lantmäteriet och de myndigheter som har flest ärenden: Naturvårdsverket, Trafikverket, Svenska kraftnät och Skogsstyrelsen. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i november 2023.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Markägares rättigheter
- Mineralersättning
- Övriga frågor om ersättningar.

Markägares rättigheter

I två motioner föreslås tillkännagivanden om markägares rättigheter. Utskottet kan notera att Riksrevisionen genomför en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång, med syfte att svara på om statens hantering av expropriation och andra former av markintrång är effektiv och likvärdig. Som nämnts ovan fokuserar granskningen på förekomsten av systematiska skillnader, inom och mellan myndigheter, när det gäller att bestämma ersättningen för den aktuella marken. Riksdagen kommer således att få skäl att återkomma till frågan om expropriation och andra markintrång i samband med hanteringen av regeringens skrivelse med anledning av granskningen. Utskottet ser därför inte att det finns skäl för riksdagen att i nuläget rikta ytterligare tillkännagivanden till regeringen med anledning av de åtgärder som förordas i de aktuella motionerna.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Mineralersättning

I flera motioner framförs förslag som gäller mineralersättning eller mineralavgift. Utskottet utgår från att det motionärerna åsyftar är det som i minerallagen 7 kap. 7 § benämns mineralersättning.

Utskottet kan åter notera att Riksrevisionen genomför en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång, med syftet att svara på om statens hantering av expropriation och andra former av markintrång är effektiv och likvärdig. Granskningen fokuserar på förekomsten av systematiska skillnader, inom och mellan myndigheter, när det gäller att bestämma ersättningen för den aktuella marken. Riksdagen kommer således att få skäl att återkomma till frågan om likvärdighet och ersättning i samband med hanteringen av regeringens skrivelse med anledning av granskningen. Därtill har utredningen om prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral bl.a. haft till uppgift att analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar kan komma hela landet till del (SOU 2022:56). Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds betänkandet. Utskottet avser därför att inte förorda några tillkännagivanden som riskerar att föregripa viktiga överväganden på området.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Övriga frågor om ersättningar

I de motioner utskottet tar ställning till i detta avsnitt föreslås olika åtgärder som gäller ersättningar vid metall- och mineralutvinning. I en motion efterfrågas ett tillkännagivande om att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar ska komma hela landet till del. I resterande två motioner efterfrågas tillkännagivanden om ersättningar för naturresurser respektive skapande av en mineralfond.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det inte har någon annan uppfattning än motionärerna om att gruv- och mineralnäringens värde ska gynna hela Sverige. Utskottet kan dock notera att den ovannämnda och nedan beskrivna utredning om prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral bl.a. haft till uppgift att analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar kan komma hela landet till del (SOU 2022:56). Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds betänkandet. Därtill kan utskottet åter notera att Riksrevisionen genomför en granskning av statens hantering av expropriation och andra markintrång, med syftet att svara på om statens hantering av expropriation och andra former av markintrång är effektiv och likvärdig. Granskningen fokuserar på förekomsten av systematiska skillnader, inom och mellan myndigheter, när det gäller att bestämma ersättningen för den aktuella marken. Riksdagen kommer således att få skäl att återkomma till frågan om likvärdighet och ersättning i samband med hanteringen av regeringens skrivelse med anledning av granskningen.

Mot bakgrund av detta avser utskottet inte att förorda några tillkännagivanden som riskerar att föregripa viktiga överväganden på området.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Innovationskritiska metaller och mineral

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena om innovationskritiska metaller och mineral, bl.a. med hänvisning till pågående insatser.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (V), 17 (S) och 18 (C).

Motionerna

Tillgänglighet och kartläggning

I partimotion 2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge SGU i uppdrag att redovisa vilka kritiska mineral som behövs och är tillgängliga i Sverige för omställningen och återkomma med en rapport.

Tobias Andersson m.fl. (SD) förordar i kommittémotion 2022/23:936 yrkande 8 ett tillkännagivande om kartläggning av innovationskritiska metaller och sällsynta jordartsmetaller.

Stärkta förutsättningar för utvinning

Annie Lööf m.fl. (C) efterfrågar i partimotion 2022/23:1672 yrkande 19 ett tillkännagivande om att utvinna mer mineral och metaller i Sverige i stället för att fortsätta importera dem från länder med större klimatavtryck och sämre arbetsvillkor.

Ett tillkännagivande om att stärka förutsättningarna för utvinning av metaller och mineral från såväl primära som sekundära källor med särskilt fokus på innovationskritiska metaller och mineral förordas i kommittémotion 2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 3 och 4.

I kommittémotion 2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att en genomlysning av möjligheterna till en långsiktigt hållbar utvinning av innovationskritiska metaller och mineral bör göras.

Bakgrund och pågående arbete

Utskottets forskningsöversikt av Sveriges tillgång till innovationskritiska metaller och mineral

Utskottets grupp för uppföljning och utvärdering beslutade i maj 2021, på mandat av utskottet, att göra en forskningsöversikt som kan ge en bild av kunskapsläget när det gäller Sveriges tillgång till innovationskritiska metaller och mineral från brytning, sekundäravfall och återvinning. Våren 2022 presenterade utskottet rapporten Innovationskritiska metaller och mineral – en forskningsöversikt (2021/22:RFR10). Av rapporten framgår bl.a. att begreppet innovationskritiska metaller och mineral refererar till metaller och mineral som är av stor ekonomisk betydelse för en viss bransch eller industrisektor eller ett geografiskt område och som det av olika orsaker riskerar att bli försörjningsbrist på. Hur kritiskt ett visst råmaterial är för produktionen av en viss vara kan förändras över tid och reflekterar bl.a. nuvarande och förväntad framtida efterfrågan, globala politiska förhållanden och teknisk utveckling.

Vidare anförs i rapporten att SGU har bedömt att Sverige har geologisk potential för ett flertal innovationskritiska råmaterial och har visat flera malmberäknade fyndigheter där dessa råmaterial ingår, t.ex. sällsynta jordartsmetaller, grafit, kobolt, litium, nickel, platinagruppens metaller, titan och vanadin. Därtill framhålls att Tillväxtanalys har analyserat hela värdekedjan från utvinning av primära råmaterial till nya miljö- och teknikinnovationer och funnit att det för litium, sällsynta jordartsmetaller, grafit, volfram och kobolt finns förutsättningar för framtida hela produktionskedjor i Sverige.

Utredning om prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral

I oktober 2022 presenterade Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral sitt betänkande En tryggad försörjning av metaller och mineral (SOU 2022:56). Utredningens uppdrag var att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från primära och sekundära källor. I tilläggsdirektiv den 7 juni 2022 preciserade regeringen att uppdraget innefattade att utreda hur försörjningen av innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för klimatomställningen kan få en särställning gentemot andra metaller och mineral i miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten. I betänkandet anförts att tre punkter har dominerat analysen:

- analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att bättre hänsyn kan tas både till ett projekts lokala miljöpåverkan och dess samhällsnytta, t.ex. minskad global klimatpåverkan
- analysera och föreslå förändringar av prövningsprocesser och regelverk så att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar kan komma hela landet till del
- utreda hur försörjningen av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för klimatomställningen kan få en särställning gentemot andra metaller och mineral i miljöbalkens bestämmelser om hushållning med mark och vatten.

En övergripande slutsats i utredningsbetänkandet är att en hållbar försörjning inte kan åstadkommas enbart genom regelförändringar och förändrade prövningsprocesser, utan det behövs insatser även inom andra områden. Det handlar bl.a. om organisation, strategisk styrning och kunskapsförsörjning. I betänkandet identifieras fem huvudutmaningar med att starta utvinning av innovationskritiska mineral i Sverige:

- Socialt medgivande från de som bor nära gruvverksamhet – det behövs bättre strukturer för informations- och värdedelning.
- Att hitta mineral kräver alltmer tid och administration – det behöver bli lätt att göra rätt och vara smidigt att få information.
- Investerare tvekar att finansiera projekt till följd av otydligheter i prövningsprocessen – vad som prövas slutgiltigt i koncessionsärendet behöver klargöras.
- Den nationella planeringen ger inte tillräckligt stöd för att genomdriva samhällsprioriteringar – det behövs bättre samordning och mer resurser för en effektiv tillämpning lokalt.
- EU-rättens miljöskydd innebär hinder för att prioritera gruvetablering i Sverige – det behövs ett långsiktigt arbete för att balansera intressen mot varandra.

Utredningen bedömer det som väsentligt att dessa fem utmaningar hanteras för att skapa goda förutsättningar för metall- och mineralnäringen i Sverige att växa. I betänkandet presenteras ett antal förslag till hur de fyra första punkterna kan hanteras när det gäller innovationskritiska metaller och mineral, t.ex. att det i minerallagen införs ett krav på dialogmöte där allmänheten bjuds in, ett tillägg i miljöprövningsförordningen om djupborrning samt att SGU ska få till uppgift att agera prospekteringsluss och därmed få ett tydligt ansvar för att bistå med samlad information om prövningsprocessen för prospektering. Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds betänkandet.

Uppdrag att kartlägga innovationskritiska metaller och mineral

I februari 2018 uppdrog regeringen åt SGU att kartlägga möjligheterna för utvinning i Sverige av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för bl.a. miljö- och klimatomställningen (N2018/01044/FÖF). Uppdraget innebar en utökad insats för kartläggning av innovationskritiska metaller och mineral för att säkerställa råvaror av hög kvalitet genom ansvarsfull och miljömässigt hållbar återvinning och utvinning. Råvaror från primära och sekundära (gruvavfall) källor i Bergslagen skulle identifieras och inventeras.

Uppdraget redovisades den 2 mars 2020 i rapporten Innovationskritiska metaller och mineral i Bergslagen (RR 2020:02). SGU har inom projektet visat att det finns potential för innovationskritiska metaller och mineral i Bergslagen i både primära och sekundära källor. De rapporterade undersökningarna tar dock inte ställning till om förekomsterna är brytvärda.

Uppdrag som rör geologisk information och forskning

Enligt förordningen (2008:1233) med instruktion för Sveriges geologiska undersökning har SGU i uppgift att tillhandahålla geologisk information för samhällets behov på kort och lång sikt. Myndigheten ska i detta syfte bedriva en behovsstyrd insamling av grundläggande geologisk information och förvalta och utveckla insamlad information i syfte att göra den tillgänglig och lätt att använda. Därtill ska SGU främja och stödja riktad grundforskning och tillämpad forskning inom det geovetenskapliga området, samt medverka i internationellt samarbete och internationella utvecklingsprojekt. Vidare har SGU i uppdrag från regeringen att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser. Myndigheten ska också främja hållbar tillväxt och företagande inom gruvsektorn.

Uppdrag att öka möjligheterna till hållbar utvinning och återvinning av mineral och metaller från sekundära resurser

I mars 2021 fick SGU i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta för att öka möjligheterna till hållbar utvinning av mineral och metaller från sekundära resurser (N2021/01038). Arbetet ska bidra till omställningen till en mer cirkulär och resurseffektiv ekonomi och fokusera på kritiska mineral och

metaller, men kan även omfatta andra mineral och metaller. Uppdraget samordnades av SGU och slutredovisades i februari 2023. Uppdraget bestod av provtagning och undersökning av befintliga gruvavfall, utveckling av en databas och klassificeringsmetoder för gruvavfall, bedömning av behovet av ändringar i nuvarande lagstiftning, att ge en överblick av resursflöden och spårbarhet för kritiska metaller och mineral, samt utifrån resultaten av uppdraget föreslå ytterligare insatser för att öka kunskapsläget i frågan.

Utifrån de resultat som uppnåts i uppdraget ger myndigheterna ett antal förslag till fortsatta insatser för att öka kunskapsbasen om sekundär resurspotential, för att bidra till en cirkulär ekonomi och för att nå miljö- och klimatmålen. SGU och Naturvårdsverket föreslår att Sverige ska verka för att de digitala produktpass som ska tas fram och specificeras inom EU-förordningen om ekodesign för hållbara produkter (ESPR), och annan relevant EU-lagstiftning ska deklarerarar med avseende på innehåll av kritiska råvaror. SGU och Naturvårdsverket föreslår vidare att regeringen ger myndigheterna följande uppdrag:

- SGU får i uppdrag att ta fram kunskap om berggrunden i anslutning till deponier av gruvavfall.
- SGU får i uppdrag att utveckla geofysiska metoder för att undersöka varphögar.
- SGU får i uppdrag att färdigställa det redovisade utkastet till databas-koncept/modell samt upphandla it-kompetens och utveckla databasen för ändamålet.
- Naturvårdsverket får i uppdrag att vidare utreda och genomföra ett koncepttest av ett livscykelbaserat kartläggningssystem för kritiska metaller och mineral för att på sikt kunna skapa säkrare dataunderlag
- SGU och Naturvårdsverket får i uppdrag att fortsätta utreda de praktiska och ekonomiska hinder för utvinning ur gruvavfall som identifierats i redovisningen av regeringsuppdraget samt ge förslag på lösningar.

Naturvårdsverket har även formulerat ett åtagande för sitt arbete för de närmaste åren:

- Naturvårdsverket avser att utveckla en vägledning om information om utvinningsavfallet i avfallshanteringsplanerna med syftet att främja återvinning.

Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds rapporten. Det är ännu inte bestämt om rapporten ska remitteras.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Tillgänglighet och kartläggning

- Stärkta förutsättningar för utvinning.

Tillgänglighet och kartläggning

I två motioner förordas tillkännagivanden om tillgänglighet och kartläggning av innovationskritiska metaller och mineral. Utskottet kan inledningsvis konstatera att SGU i sitt uppdrag har att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser. Myndigheten ska också främja hållbar tillväxt och företagande inom gruvsektorn. Därtill noterar utskottet att regeringen i februari 2018 uppdrog åt SGU att kartlägga möjligheterna för utvinning i Sverige av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för bl.a. miljö- och klimatomställningen. Uppdraget redovisades den 2 mars 2020 i rapporten Innovationskritiska metaller och mineral i Bergslagen (RR 2020:02). Härutöver vill utskottet åter påminna om Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral, vars uppdrag varit att se över prövningsprocesser och regelverk i syfte att säkerställa en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral från primära och sekundära källor. Som noterats i det föregående bereds betänkandet inom Regeringskansliet.

Vidare noterar utskottet att SGU haft i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta för att öka möjligheterna till hållbar utvinning av mineral och metaller från sekundära resurser. Utskottet konstaterar att myndigheterna i sin slutredovisning ger ett antal förslag till fortsatta insatser för att öka kunskapsbasen om sekundär resurspotential och för att bidra till cirkulär ekonomi och nå miljö- och klimatmålen. Då rapporten bereds inom Regeringskansliet ser utskottet inget skäl att föregripa denna process. Sammanfattningsvis ser utskottet därför inget skäl för riksdagen att göra tillkännagivanden i enlighet med vad som föreslås i motionerna i nuläget.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Stärkta förutsättningar för utvinning

I de motionsyrkanden som utskottet tar ställning till i detta avsnitt framförs förslag om stärkta förutsättningar för utvinning. Förslagen gäller ökad inhemsk utvinning av metaller och mineral, utvinning från primära och sekundära källor samt möjligheter till långsiktigt hållbar utvinning.

När det gäller ökad inhemsk utvinning av metaller och mineral, i stället för import från länder med större klimatavtryck och sämre arbetsvillkor, noterar utskottet att det inom ramen för utredningen av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål uppdragits att se över möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön, genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt, och lämna nödvändiga författningsförslag. Eftersom förslagen bereds inom Regeringskansliet ser utskottet inget skäl att föregripa denna process.

Vidare vill utskottet här påminna om det ovan anförda beträffande Utredningen om en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och

mineral, vars betänkande bereds inom Regeringskansliet. Likaså vill utskottet påminna om vad som noterats om SGU:s uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta för att öka möjligheterna till hållbar utvinning av mineral och metaller från sekundära resurser. Därtill noterar utskottet att SGU enligt sitt regleringsbrev för 2023 bl.a. ska vidareutveckla arbetssätt för att systematiskt samla in och fördjupa myndighetens kunskap om hinder för etablering och hållbar tillväxt av företag inom myndighetens ansvarsområde. Myndigheten ska senast den 1 mars 2024 redovisa för Regeringskansliet vilka insatser man har genomfört med anledning av uppdraget.

Utskottet ser därmed inte skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande i enlighet med det som föreslås i motionerna.

Därmed avstyrks motionsyrkandena.

Övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkandena som gäller övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning, bl.a. med hänvisning till pågående insatser.

Jämför reservation 19 (SD), 20 (SD), 21 (C), 22 (SD) och 23 (SD).

Motionerna

Reviderad mineralstrategi

I kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1 förordas ett tillkännagivande om att revidera mineralstrategin. Motionärerna anför bl.a. att arbetet med en ny mineralstrategi bör beakta självförsörjningsgraden av basmetaller och innovationskritiska metaller.

Minerallagens utformning och omfattning

I kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 16 efterfrågas ett tillkännagivande om en robust och funktionell lagstiftning för gruvnäringen. Motionärerna framhåller ett behov av att regelverket fungerar även vid kriser.

Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:1123 yrkande 16 ett tillkännagivande om att utvidga minerallagen till att omfatta geotermala fält och geotermalt vatten. Därtill efterfrågas i yrkande 20 ett tillkännagivande om att göra en översyn och modernisering av minerallagen.

Även Rickard Nordin (C) förordar i motion 2022/23:345 ett tillkännagivande om att utvidga minerallagen till att omfatta geotermala fält och geotermala vatten.

Mineral och miljö

I kommittémotion 2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 efterfrågas ett tillkännagivande om att utreda modellen för bolagens ekonomiska ansvar för sanering och efterbehandling av mark i samband med avslutad gruvverksamhet.

Rebecka Le Moine m.fl. (MP) förordar i motion 2022/23:1253 yrkande 3 ett tillkännagivande om att gruvindustrin ska leva upp till högre miljökrav och en moderniserad minerallagstiftning samt att säkra miljöskyddade områden från prospektering och provborrning.

Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning

Tobias Andersson m.fl. (SD) förordar i kommittémotion 2022/23:936 yrkande 4 ett tillkännagivande om att stärka förutsättningarna för SGU och Bergsstaten att möta utmaningar som ökad efterfrågan på metaller och mineral samt intressekonflikter. Därtill föreslås i yrkande 7 ett tillkännagivande om åtgärder för ökad prospekteringsvilja. Motionärerna anför att regeringen bör se över och revidera regelverk samt att SGU bör verka för ökad kartläggning av mineraliseringar.

I motion 2022/23:333 av Rickard Nordin (C) efterfrågas ett tillkännagivande om att förenkla för privatpersoner som vill vaska guld eller leta mineral i mindre skala.

Bakgrund och pågående arbete

Mineralstrategi

Utskottet har tidigare noterat att den mineralstrategi som antogs av den borgerliga regeringen 2013 och reviderades 2015 omfattade ett flertal åtgärder som har genomförts enligt plan. Strategins genomförande slutfördes av den efterföljande regeringen under 2017 (bet. 2017/18:NU10, bet. 2018/19:NU11, bet. 2019/20:NU11). Utskottet bedömde våren 2020 att flera av de åtgärder som mineralstrategin omfattade kunde väntas ha effekt under flera års tid (bet. 2019/20:NU11).

Geoenergi och geotermi

Geoenergi är samlingsnamnet för tekniker där värme och kyla från markens översta 400 meter tas till vara. Det finns ett flertal sådana tekniker som genererar bergvärme, grundvattenvärme och jordvärme. I Sverige finns det över 500 000 geoenergianläggningar av olika slag. Geotermi är en annan teknik där värme från radioaktivt sönderfall i jordskorpan och värmeledning från jordens inre tas till vara på stort djup (vanligtvis över 800 meter). Ett geotermiskt fält är ett landområde där berggrunden är varmare än i omkringliggande områden. Geotermiskt vatten är i sin tur grundvatten som värms upp av berggrunden, vid exempelvis geotermiska fält.

Ett testhålsprojekt beviljades 2020 med stöd från Energimyndigheten och genomfördes i samarbete mellan Eon, St1, Länsstyrelsen i Skåne, Malmö stad,

ledande forskare från Uppsala och Lunds universitet samt SGU. Huvudsyftet var att utveckla och demonstrera testhålmeterodiken, en metodik för testhålsborrning med målet att reducera osäkerhetsfaktorer som hindrar investeringar i djupgeoanläggningar med EGS-tekniken (Engineered Geothermal Systems). Enligt Energimyndigheten har projektet resulterat i en mängd lärdomar och bidragit till att höja kunskapsnivån i Sverige kring de nyckelfaktorer som är nödvändiga för att utveckla testhålmeterodiken och EGS-tekniken vidare.

Ytterligare ett projekt beviljades stöd 2020 med syftet att utföra provborrning för kunskapsinsamling inför framtida energiutvinning genom djupgeotermi. Göteborgs Energi var huvudpart i projektet och även Göteborgs universitet och SGU deltog. Enligt Energimyndigheten kom projektet fram till att det under nuvarande förutsättningar inte förefaller finnas en rimlig möjlighet för EGS i Göteborg.

Även 2022 beviljades stöd för ett projekt för djupgeotermi, vilket avser att kombinera kända och väl fungerande tekniker till en innovativ systemlösning för prospektering, borrning och utvinning av djupgeotermisk energi. Projektet utförs av Aktiebolaget Geotermi Sverige med avsiktsförklaring från Norrenergi AB inom ramen för utlysningen Verifiering med kund. Projektet omfattar prospektering och kartläggning av berggrunden i syfte att ta fram en borrplan och plan för hur sprickorna ska stimuleras, samt därefter beräkning av potentiell energimängd och investeringsbehov. Enligt Energimyndigheten är projektet i en uppstartningsfas.

Strategi för cirkulär ekonomi

Våren 2020 beslutade regeringen om strategin Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige. Enligt uppgift från Regeringskansliet gäller strategin fortsättningsvis. I strategin redovisas en vision om ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material. Det övergripande målet med strategin är att bidra till att nå miljö- och klimatmålen, liksom flera av de globala hållbarhetsmålen inom Agenda 2030. I strategin anförts att fyra fokusområden bedöms vara av särskild vikt för att nå visionen:

- Cirkulär ekonomi genom hållbar produktion och produktdesign
- Cirkulär ekonomi genom hållbara sätt att konsumera och använda material, produkter och tjänster
- Cirkulär ekonomi genom giftfria och cirkulära kretslopp
- Cirkulär ekonomi som drivkraft för näringsliv och andra aktörer genom åtgärder som främjar innovation och cirkulära affärsmodeller.

Utredning av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål

Regeringen beslutade den 17 december 2019 att en särskild utredare skulle se över all relevant svensk lagstiftning så att det klimatpolitiska ramverket får

genomslag. Delbetänkandet En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21) lämnades den 31 mars 2021. Regeringen beslutade därefter den 23 juni 2021 att ge utredaren i uppdrag att utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön, genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt, och lämna nödvändiga författningsförslag. Klimatutredningens slutbetänkande Rätt för klimatet (SOU 2022:21) lämnades i maj 2022 och redovisar förslag till ändringar av lagstiftningen inom tre områden:

- främja bidrag till klimatomställningen
- underlätta byggande av elnät
- ett transporteffektivt samhälle.

När det gäller att främja bidrag till klimatomställningen har utredningen haft i uppdrag att utreda möjligheten att väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön genom en särskild avvägningsregel i miljöbalken eller på annat sätt. Betänkandet innehåller en analys av hur stort det rättsliga utrymmet är för att ge klimatet större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen enligt miljöbalken. I betänkandet anförs att det sannolikt finns ett visst rättsligt utrymme men att det är mycket begränsat. Utredningen föreslår bl.a. att platsvalsregeln i 2 kap. 6 § miljöbalken klimatanpassas så att det även ska beaktas att ändamålet med verksamheten eller åtgärden ska kunna uppnås med minsta klimatpåverkan eller största bidrag till att minimera klimatförändringar när en plats ska väljas.

Beträffande elnät anförs att utredningen har sett över lagstiftningen dels i syfte att förbättra förutsättningarna för att planering och prövningar som berör elnätsbyggnation ska ta hänsyn till elektrifieringens betydelse för klimatomställningen, dels i syfte att bidra till en snabbare process för att förnya, förstärka och bygga ut elnätet. I betänkandet föreslås ett antal åtgärder som rör bl.a. planeringsinstrument, linjekoncessioner och förhandsbesked om en ledning uppfyller kraven för att anses lämplig enligt ellagen.

När det gäller området ett transporteffektivt samhälle anförs att transportsystemets klimatomställning, för att vara i linje med Sveriges långsiktiga klimatmål om nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045, behöver stå på tre ben: transporteffektivt samhälle, hållbara förnybara drivmedel inklusive elektrifiering samt energieffektiva fordon och fartyg. Enligt utredningen krävs en utveckling mot ett transporteffektivt samhälle där trafikarbetet med personbil, lastbil och inrikes flyg minskar för att transportsektorns klimatomställning ska ske på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt samt för att den ska vara robust mot förändrade omvärldsförutsättningar.

Utredningens förslag remitterades med en uppmaning om svar senast den 7 november 2022 (M2022/01364). Enligt uppgift från Regeringskansliet bereds förslagen. Därtill uppges att två av utredningens förslag om förbättrad vägledning är påbörjade genom uppdrag i regleringsbrevet till Boverket och Naturvårdsverket.

Uppdrag att utveckla metoder och samverkansformer för samråd om projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan

Hösten 2021 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att utvärdera det nuvarande samrådsförfarandet och utveckla metoder och samverkansformer som främjar en effektiv samrådsprocess enligt miljöbalken (N2021/02286). Avsikten är att påskynda projekt som syftar till minskad miljö- och klimatpåverkan och därigenom stärka det hållbara företagandet och påskynda näringslivets klimatomställning. Länsstyrelsen i Västerbottens län ska vara samordnande. Därtill ska det i uppdragets genomförande läggas särskilt fokus på samrådsprocesserna med anledning av industriutvecklingen i Norrbottens, Västerbottens och Västra Götalands län. Vidare specificeras att Verket för innovationssystem (Vinnova) ska stödja länsstyrelserna i uppdragets genomförande och därvid bidra med kompetens och processledning i myndigheternas arbete med regel- och policyutveckling. Länsstyrelsen i Västerbottens län skulle senast den 15 februari 2022 respektive den 15 februari 2023 lämna gemensamma delredovisningar av arbetet med uppdraget till Regeringskansliet. En gemensam slutredovisning av arbetet ska lämnas senast den 31 december 2023.

I den delrapport som presenterades i februari 2022 anfördes bl.a. att arbetssättet skiljer sig åt mellan länsstyrelser när det gäller bemanning och hanteringen av samråd. Enligt delrapporten medför detta att det är svårt att påverka hur alla länsstyrelser ska arbeta. Vidare anfördes att samråden och tillståndsprövningarna under de senaste åren blivit mer komplexa och resurskrävande för länsstyrelserna. Avsaknad av resurser framhålls därtill som en utmaning att hantera. Vidare anfördes i den delrapport som presenterades i februari 2023 bl.a. att man inom uppdraget under 2022 har genomfört en kartläggning av nuläget med intervjuer och workshopar. Enligt delrapporten uppfattar näringslivet den statlig rollfördelningen som oförutsägbar och att det är svårt att se om någon har helhetsansvaret för prövningen och i så fall vem. Därtill anfördes att tillståndsprövningarna under de senaste åren har blivit mer komplexa och resurskrävande för länsstyrelserna, samt att en ökad juridisk tyngd och koncentrationen av miljöprövningsdelegationerna påverkar länsstyrelsernas möjlighet att genomföra samråd.

Utvecklad vägledning avseende miljöprövning och miljöbedömning

Enligt Naturvårdsverkets regleringsbrev för 2023 ska myndigheten utveckla den vägledning som finns på myndighetens webbplats vad gäller miljötillståndsprövning och anmälan. Vägledningen ska särskilt tydliggöra processens olika steg i olika instanser, vilka aktörer som ingår i prövningen och deras roller samt hur överklagandeprocessen går till. Vägledningen ska också omfatta miljöprövning med gränsöverskridande miljöeffekter och bör kopplas till andra relevanta vägledningar, t.ex. för miljöbedömningar och tillsyn. I genomförandet av uppdraget ska Naturvårdsverket inhämta synpunkter från Domstolsverket och länsstyrelserna. Övriga myndigheter och

organisationer som berörs ska ges tillfälle att yttra sig. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 28 februari 2024.

Efterbehandlingsansvar

I april 2022 överlämnade regeringen propositionen Ordning och reda på avfallet (prop. 2021/22:219) till riksdagen. I propositionen föreslås nya bestämmelser om hur säkerheter ska ställas vid utvinningsverksamheter. Regeringen lämnar även förslag som syftar till att förbättra avfallshanteringen. Det föreslås vidare ett nytt bemyndigande som ger möjlighet att meddela föreskrifter om att den verksamhetsutövare som bedriver eller avser att bedriva en miljöfarlig verksamhet som omfattas av anmälningsplikt ska ställa säkerhet för kostnaderna för de återställningsåtgärder som kan komma att behövas med anledning av verksamheten. Det föreslås också att straff ska kunna utdömas när någon överlämnar avfall till någon som inte har gjort de anmälningar eller har de tillstånd som krävs för avfallshanteringen. Lagändringarna föreslås i de delar som gäller utvinningsverksamheter träda i kraft den 1 juli 2023 och i övrigt den 1 januari 2023. Propositionen bereddes av miljö- och jordbruksutskottet under våren 2022 (bet. 2021/22:MJU26), som ställde sig bakom regeringens förslag om ändringar i miljöbalken. Kammaren biföll utskottets förslag.

I 10 kap. miljöbalken finns de bestämmelser som reglerar vem som är ansvarig för att utreda och efterbehandla områden som är så pass förorenade att de kan medföra skada eller problem för människors hälsa eller miljön. Enligt huvudregeln är det den som bedriver eller har bedrivit verksamhet eller har vidtagit en åtgärd som har bidragit till föroreningen, den s.k. verksamhetsutövaren, som är utrednings- och efterbehandlingsansvarig. Även en fastighetsägare kan bli ansvarig.

En ny lydelse av 16 kap. 3 § miljöbalken träder i kraft den 1 juli 2023. Enligt den ändrade paragrafen kan tillstånd, godkännande eller dispens enligt balken göras beroende av att den som avser att bedriva verksamheten ställer säkerhet för kostnaderna för att avhjälpa en miljöskada och för andra återställningsåtgärder som verksamheten kan ge anledning till. En säkerhet ska godtas om den visas vara betryggande för sitt ändamål. Säkerheten kan ställas efter hand enligt en plan som innebär att säkerheten vid varje tidpunkt tillgodoser det aktuella behovet. Det kan vidare noteras att även en ny lydelse av 15 kap. 35 § miljöbalken träder i kraft den 1 juli 2023. Paragrafen stipulerar att tillstånd till en verksamhet som omfattar deponering av avfall endast får ges om tillståndet förenas med en skyldighet att ställa säkerhet enligt 16 kap. 3 § miljöbalken för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för verksamheten eller om verksamhetsutövaren vidtar någon annan lämplig åtgärd för ett sådant säkerställande.

Privatpersoners möjlighet att vaska guld och leta mineral

Enligt Bergsstaten krävs det i normalfallet inte tillstånd enligt minerallagen för småskalig guldvaskning av hobbykaraktär. Undersökningstillstånd enligt minerallagen krävs om syftet med undersökningen är att påvisa en fyndighet av ett koncessionsmineral och att utvärdera dess sannolika ekonomiska värde och beskaffenhet. Tillstånd krävs dock endast i den mån undersökningsarbetet innebär intrång i markägarens eller en annan rättsinnehavares rätt. Bergsstaten uppger emellertid att det beroende på var vaskning sker och på vilket sätt dock kan krävas andra tillstånd än enbart den berörda markägarens.

När det gäller att leta mineral krävs, som nämnts ovan, undersökningstillstånd enligt minerallagen om syftet med undersökningen är att påvisa en fyndighet av ett koncessionsmineral och att utvärdera dess sannolika ekonomiska värde och beskaffenhet. Enligt Bergsstaten krävs dock tillstånd endast i den mån undersökningsarbetet innebär intrång i markägarens eller en annan rättsinnehavares rätt. Vissa undersökningar kan således göras inom ramen för allemansrätten. Några särskilda regler för privatpersoner finns inte utan det avgörande är syftet med och omfattningen av undersökningen. Det kan i sammanhanget även nämnas att det i SGU:s Handbok för mineraljägare anförs att s.k. blockletning (att leta efter geologiskt intressanta block som lossnat från berggrunden), i sin enklaste form, får utföras av vem som helst utan särskilt tillstånd och inom ramen för allemansrätten. Det är däremot inte tillåtet att knacka loss sten ur berg. Därtill specificeras i handboken att det behövs tillstånd från länsstyrelsen för att gå över marker och leta med en metallsökare.

Utskottets ställningstagande

Inledning

Utskottets ställningstagande redovisas under följande rubriker:

- Reviderad mineralstrategi
- Minerallagens utformning och omfattning
- Mineral och miljö
- Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning.

Reviderad mineralstrategi

I en motion förordas ett tillkännagivande om att revidera mineralstrategin. Utskottet vill inledningsvis påminna om att det tidigare har noterat att den mineralstrategi som antogs av den borgerliga regeringen 2013 och reviderades 2015 omfattade ett flertal åtgärder som har genomförts enligt plan. Strategins genomförande slutfördes av den efterföljande regeringen under 2017. Med detta sagt kan utskottet emellertid konstatera att samhällsutvecklingen har medfört ett ökat behov av metaller för bl.a. fossilfria energitekniker som vindkraft och solenergi samt för omställningen av transportsektorn med

laddinfrastruktur, batterier och elbilar. Innan de nyligen avslutade utredningarna, om dels prövningsprocesser och regelverk för en hållbar försörjning av innovationskritiska metaller och mineral, dels en modern och effektiv miljöprövning, beretts inom Regeringskansliet ser utskottet dock inte att det är lämplighet i att förorda någon ny mineralstrategi på en övergripande nivå.

Utöver detta vill utskottet även framhålla det arbete om mineral-försörjningen som för närvarande pågår på EU-nivå, inom vilket kommissionen presenterat en ny EU-rättsakt om råvaror av avgörande betydelse.

Därmed avstyrks motionsyrkandet.

Minerallagens utformning och omfattning

I de motionsyrkanden som utskottet tar ställning till i detta avsnitt framförs förslag om minerallagens utformning och omfattning. Förslagen rör lagstiftningens robusthet och funktionalitet, modernisering samt utvidgning till att omfatta geotermala fält och geotermalt vatten.

Utskottet vill inledningsvis framhålla att det inte har någon annan uppfattning än motionärerna om att regelverket för gruvnäringen ska fungera även vid kriser. Utskottet ser dock att relevanta insatser pågår. Här vill utskottet påminna om det som tidigare anförts om utredningen om en modern och effektiv miljöprövning, nämligen att utredningens betänkande är under beredning inom Regeringskansliet. Därtill kan utskottet notera att riksdagen våren 2021 – på förslag av ett enigt justitieutskott – biföll regeringens proposition Mer ändamålsenliga sammansättningsregler för mark- och miljödomstolarna (prop. 2020/21:104, bet. 2020/21:JuU33, rskr. 2020/21:312). De nya bestämmelserna innebär att reglerna för hur mark- och miljödomstolen ska vara sammansatt i olika mål och ärenden görs mer flexibla och ändamålsenliga genom att den i större utsträckning bestäms efter det enskilda målets eller ärendets karaktär. Utskottet vill även påminna att det i SGU:s uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket arbeta för att öka möjligheterna till hållbar utvinning av mineral och metaller från sekundära resurser har ingått bedömning av behovet av ändringar i nuvarande lagstiftning. Eftersom rapporten bereds inom Regeringskansliet ser utskottet inget skäl att föregripa denna process. Vidare noterar utskottet förslagen från utredningen av relevant lagstiftning för att uppnå Sveriges klimatmål också bereds inom Regeringskansliet. Sammanfattningsvis ser utskottet därmed inte skäl att riksdagen i nuläget riktar ett tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet.

När det gäller geotermala fält och geotermalt vatten är det utskottets uppfattning att riksdagen inte bör föregå resultaten från pågående projekt för djupgeotermi. Utskottet ser således inte något skäl för riksdagen att rikta ett tillkännagivande till regeringen i enlighet med det som föreslås i motionerna.

Därmed avstyrks samtliga motionsyrkanden.

Mineral och miljö

De motionsyrkanden som utskottet tar ställning till i detta avsnitt gäller dels sanering och efterbehandling av mark i samband med avslutad gruvverksamhet, dels högre miljökrav, moderniserad minerallagstiftning och säkrande av miljöskyddade områden.

När det gäller sanering och efterbehandling noterar utskottet att riksdagen under våren 2022 ställde sig bakom regeringens förslag om ändringar i miljöbalken i propositionen Ordning och reda på avfallet. Propositionen innehöll bl.a. förslag om avfallshantering och återställningsåtgärder. Kammaren biföll miljö- och jordbruksutskottets förslag och förändringar i miljöbalken träder i kraft den 1 juli 2023. Utskottet ser därmed inte skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande i enlighet med vad som föreslås i motionen. Vidare noterar utskottet länsstyrelsernas pågående uppdrag att utvärdera det nuvarande samrådsförfarandet och utveckla metoder och samverkansformer som främjar en effektiv samrådsprocess enligt miljöbalken (N2021/02286). Utskottet vill i sammanhanget även betona att det övergripande målet för strategin Cirkulär ekonomi – strategi för omställningen i Sverige är att bidra till att nå miljö- och klimatmålen, liksom flera av de globala hållbarhetsmålen inom Agenda 2030.

Mot bakgrund av detta avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning

Förslagen som utskottet tar ställning till i detta avsnitt rör stärkta förutsättningar för SGU och Bergsstaten, kartläggning av mineraliseringar, samt privatpersoners möjlighet att vaska guld och leta mineral i mindre skala.

Utskottet kan åter konstatera att SGU i sin instruktion har att verka för att skapa goda förutsättningar för ett hållbart nyttjande av landets mineralresurser. Myndigheten ska också främja hållbar tillväxt och företagande inom gruvsektorn. Därtill vill utskottet påminna om att regeringen i februari 2018 uppdrog åt SGU att kartlägga möjligheterna för utvinning i Sverige av de innovationskritiska metaller och mineral som är nödvändiga för bl.a. miljö- och klimatomställningen. Uppdraget redovisades i mars 2020 i rapporten Innovationskritiska metaller och mineral i Bergslagen (RR 2020:02). Utskottet noterar även att det i slutredovisningen av SGU:s uppdrag att öka möjligheterna till hållbar utvinning och återvinning av mineral och metall från sekundära resurser föreslås ett antal ytterligare uppdrag för myndigheten. Eftersom rapporten bereds inom Regeringskansliet ser utskottet inget skäl att föregripa denna process.

När det gäller privatpersoners möjlighet att vaska guld och leta mineral i mindre skala är det utskottets uppfattning att möjligheten inom det befintliga regelverket är god. Utskottet kan konstatera att det i normalfallet inte krävs tillstånd enligt minerallagen för småskalig guldvaskning av hobbykaraktär. Likaså får s.k. blockletning, i sin enklaste form, utföras av vem som helst utan särskilt tillstånd och inom ramen för allemansrätten.

Sammanfattningsvis ser utskottet därför inget skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande i enlighet med det som föreslås i motionerna.

Därmed avstyrker utskottet motionsyrkandena.

Reservationer

1. Snabbare och enklare tillståndsprocesser, punkt 1 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 9 och
2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Den svenska gruvnäringen har gamla anor. En allt större efterfrågan från tillväxtländer tillsammans med en strävan inom EU att bli mer självförsörjande när det gäller olika malmer och mineral har resulterat i en långsiktig trend mot allt högre priser. Vi ser positivt på svensk gruvnäring som i en internationell kontext befinner sig i framkant när det gäller forskning och utveckling. Vi noterar dock att företag vittnar om segdragna tillståndsprocesser präglade av godtycke och brist på transparens. Tillståndsprocesserna måste bli snabbare och enklare utan att avkall görs på kraven på miljöhänsyn. Det är även av yttersta vikt att länsstyrelserna hanterar tillståndsansökningarna på ett likvärdigt och rättssäkert sätt. Vi noterar även att juniora bolag är särskilt beroende av riskkapital och känsliga för osäkerheter. Enligt Tillväxtanalys rapport Hur kan staten främja investeringar i utvinning av innovationskritiska metaller och mineral? ser juniora bolag helst ett avslag tidigt i tillståndsprocessen så att kapitalet kan arbeta vidare någon annanstans. Sammantaget ser vi ett behov av en nyordning i hanteringen av tillståndsprövningarna. En modell som vi anser borde prövas är ett s.k. one-stop shop-förfarande för de tillståndsprocesser som föregår en gruvetablering. Det innebär att en myndighet får i uppdrag att koordinera processen och svara för att inhämta övriga myndigheters synpunkter i de frågor de ansvarar för. Vidare föreslår vi att ändringstillstånd ska vara huvudregel i processer som rör miljötillstånd i stället för att hela den befintliga verksamheten miljöprövas vid expansion.

Som redogjorts för i det föregående har riksdagen tidigare gjort olika uttalanden som avser behovet av snabbare tillståndsprocesser. Dessa tillkännagivanden är under beredning. Vi anser dock att denna fråga är brådskande vilket motiverar riksdagen att ånyo uttala sig i frågan

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Tidsbegränsade tillstånd, punkt 2 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11.

Ställningstagande

Det är ett faktum att gruvindustrin arbetar med långa investeringshorisonter. En förutsättning för att gjorda investeringar ska generera avkastning är långsiktiga politiska beslut och tillstånd att bedriva verksamheten. Regler som minskar förutsägbarheten för verksamhetens möjlighet till fortlevnad bör därför undanröjas. Det är således vår uppfattning att tidsbegränsade tillstånd endast ska användas undantagsvis och där det är särskilt påkallat.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

3. Natura 2000-tillstånd, punkt 3 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Den svenska gruv- och mineralnäringen har stor betydelse både för Sverige som land, i det regionala och lokala perspektivet, och för att klara den globala klimatkrisen. Vi ser också hur koldioxidfri stålproduktion, batterifabriker, eldrivna tunga lastbilar och återvinning av gruvavfall skapar tusentals nya jobb i hela landet. För att klara klimatomställningen och öka den svenska konkurrenskraften behöver dock den gröna och digitala omställningen påskyndas,

vilket kräver metaller och mineral. Vi noterar emellertid att när i processen en prövning av Natura 2000-tillstånd ska ske skapar osäkerhet i tillståndprocessen. Vi ser därmed en risk att detta hämmar utvecklingen eftersom stora resurser måste läggas i ett tidigt skede, vilket kan innebära att företag väljer bort investeringar i den svenska gruvnäringen. Med anledning av detta vill vi införa en samlad prövning av tillstånd enligt miljöbalken och natura 2000. Vidare anser vi att natura 2000-tillstånd inte ska vara en förutsättning för meddelande av bearbetningskoncession enligt minerallagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Prövning av bearbetningskoncession, punkt 4 (S, C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 26.

Ställningstagande

Det är vår uppfattning att tillståndprocesser för investeringar i industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa och rättssäkra och leva upp till rådande krav kopplade till miljö- och klimatpåverkan. Trots att samsynen kring svenska miljökrav är stor ser vi att handläggningstider av miljöprövningsärenden tar allt längre tid. Vi noterar hur företag och organisationer slår larm om omöjliga investeringsbeslut på grund av långa handläggningstider och brist på effektivitet hos myndigheter. Vi ser även att det är svårt för vissa länsstyrelser att tillämpa miljöbalkens hushållningsbestämmelser på ett adekvat sätt. Vi föreslår därför att prövningen enligt 3–4 kap. miljöbalken, om de svåra avvägningarna mellan motstående markanvändningsanspråk, koncentreras till en eller ett fåtal länsstyrelser i stället för dagens 21. Att koncentrera prövningen skulle enligt vår mening kunna vara ett sätt att åstadkomma en högre effektivitet och en mer rationell användning av resurser samt att säkerställa en fungerande rättssäkerhet. Ärendens komplexitet och behovet av likformigt utförande är sådana omständigheter som talar för att en koncentration är motiverad.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

5. Myndigheternas roll vid tillståndsprocesser, punkt 5 (M, V, C, KD, MP, L)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Mats Green (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Birger Lahti (V), Elin Söderberg (MP), Louise Eklund (L), Anna af Sillén (M) och Lili André (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 6.

Ställningstagande

Vi vill inledningsvis framhålla att vi delar utskottets uppfattning om värdet av snabba och effektiva tillståndsprocesser. Vi kan dock notera att tillståndsprocesserna för gruv- och mineralnäringen har varit föremål för tillkännagivanden från riksdagen. Som framgår av det föregående har regeringen tillsatt olika utredningar som ska se över reglerna för tillståndsprövningen, och tillkännagivandena är ännu ej slutbehandlade. Vi utgår från att regeringen återkommer till riksdagen med förslag som avser att få till stånd effektivare och modernare tillståndsprocesser. Vi ser därför inget behov av att riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att myndigheter ska arbeta mer rådgivande och lösningsorienterat under tillståndsprocesser. Riksdagen bör därför avslå motionsyrkandet.

6. Utvinning av uran, punkt 6 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 17 och 18 samt bifaller delvis motion

2022/23:303 av John E Weinerhall och Viktor Wärnick (båda M).

Ställningstagande

Vi ser hur förbudet mot uranbrytning både skapar en politisk osäkerhet för de företag som redan är etablerade i Sverige och äventyrar potentiella nyetableringar. Vi noterar även att uran är vanligt förekommande tillsammans med sällsynta och innovationskritiska jordartsmetaller, vilka används bl.a. vid batteritillverkning. Förbudet mot utvinning av uran försvårar således möjligheten att prospektera och utvinna sådana metaller. Vidare anser vi att den rimliga hållningen för ett kärnkraftsland som Sverige borde vara den som lagstiftningen tidigare avspeglade, nämligen att det under kontrollerade former ska vara tillåtet med prospektering efter och brytning av uran. Det är därför vår uppfattning att riksdagen ska ge regeringen i uppdrag att återkomma med förslag där det återigen ska vara möjligt att ge tillstånd enligt miljöbalken till gruvdrift för att utvinna uran. Vidare ska det vara möjligt att ge tillstånd till brytning, provbrytning, bearbetning och fysikalisk eller kemisk anrikning av uran för att använda uranets fissila egenskaper.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

7. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1257 av Camilla Hansén m.fl. (MP) och

avslår motion

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 7.

Ställningstagande

Våren 2022 beslutade riksdagen att Sverige som ett av de första länderna i världen skulle förbjuda prospektering efter och utvinning av fossila bränslen. I samband med det skärptes också lagstiftningen för utvinning i alunskiffer genom att bearbetningskoncession för utvinning i alunskiffer bara får beviljas den som är lämplig att utföra sådan bearbetning, och att påverkan på jord- och skogsbruk ska utredas särskilt vid tillståndsprövning. Det är min uppfattning att politiken behöver intensifiera arbetet med återvinning och eventuellt återöppning av gamla gruvor. Därtill måste gruvnäringen leva upp till höga miljökrav i kontrast till att utvinning tvingas fram på bekostnad av både närmiljö och lokalsamhällets utveckling. Jag noterar t.ex. att brytning i ytligt belägen alunskiffer i dagbrott skulle orsaka stora skador. Sådan brytning innebär risker för lokalbefolkningens hälsa, likväl som påverkan på hållbar matproduktion

och djurhållning. Jag anser därför att det behövs ett nationellt förbud mot utvinning ur alunskiffer.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 7 och
avslår motion

2022/23:1257 av Camilla Hansén m.fl. (MP).

Ställningstagande

Sverige omges till stor del av hav och vatten i form av Östersjön och Västerhavet. Dessvärre mår dessa hav inte särskilt bra. Övergödning, skräp, kemikalier, stigande temperaturer och överfiske har pressat de marina ekosystemen under lång tid och de hotas av ekologisk kollaps. Att öka mängden havs- och kustnära områden som är fredade från storskaliga aktiviteter är bland det viktigaste vi kan göra för haven. Jag noterar hur bl.a. utvinning från havsbotten är förknippat med avsevärda miljörisker och oåterkalleliga konsekvenser för havens ekosystem. Det är därför min uppfattning att Sverige bör verka för ett internationellt förbud mot utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

9. Markägares rättigheter, punkt 8 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD)
och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 12 och
avslår motion

2022/23:1823 av Sten Bergheden (M).

Ställningstagande

Gruvbrytning medför alltid en påverkan på miljön och att olika samhällsintressen ställs mot varandra. En gruvetablering innebär ofta att den enskildes äganderätt ställs mot en annan övergripande nytta. Som ett led i att kompensera markägaren för denna form av intrång utgår en mineralersättning av vilken tre fjärdedelar tillfaller markägaren och en fjärdedel tillfaller staten. Vi konstaterar emellertid att mineralersättningen i dag inte är en prioriterad fordran vid en eventuell konkurs. Detta förhållande kan få till följd att en markägare vars ägor kraftigt påverkats av gruvbrytning drabbas hårt ekonomiskt om det gruvföretag som verkar på dennes mark försätts i konkurs. Vi menar därför att det är rimligt att stärka markägarens rätt till ersättning vid en eventuell konkurs. Detta kan lämpligen uppnås genom att se till att markägarens del av mineralersättningen framgent betraktas som en prioriterad fordran.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

10. Mineralersättning, punkt 9 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 18,

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 20 och

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har rikliga förekomster av mineral och vi betraktar i grunden detta som svenska folkets tillgångar. Förutom att gruvnäringen skapar såväl arbetstillfällen som viktiga värdekedjor menar vi att det är rimligt att en del av värdet av de utvunna tillgångarna kommer staten och dess medborgare till del. I dag sker detta genom den s.k. mineralersättningen som i dagsläget uppgår till 2 promille av det beräknade värdet av mängden bruten mineral och betalas under hela gruvans livslängd. Av detta tillfaller tre fjärdedelar den berörda fastighetsägaren och en fjärdedel tillfaller staten. I en internationell kontext

kan den svenska mineralavgiften anses vara låg. Samtidigt bör mineralersättningen betraktas som en del av de samlade skatter och avgifter som tas ut från gruvföretagen för att jämförelsen inte ska bli missvisande. Förekomsten av och storleken på ersättningar eller royalties av olika slag är en viktig beslutsparameter vid investeringar i prospekterings- och gruvverksamhet. Det är den samlade kostnadsbilden för gruvproduktion (som bl.a. innefattar produktionskostnader, skatter och avgifter) som styr om svensk gruvnäring kan konkurrera på den globala marknaden. Om Sverige vill behålla och utveckla gruvnäringen behöver konsekvenserna av förändringar i skatter och avgifter analyseras noga. Mineralersättningen bör enligt vår mening vara på en nivå som inte hindrar nya investeringar i prospektering och gruvverksamhet. Samtidigt bör den garantera en rimlig avkastning till såväl markägare som staten. Detta är viktigt, inte minst för att öka den sociala acceptansen för gruv- och mineralnäringen. Med denna utgångspunkt anser vi att mineralersättningens utformning, nivåer och fördelning behöver ses över.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Mineralersättning, punkt 9 (V, MP)

av Birger Lahti (V) och Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 1 och bifaller delvis motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11,

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 18 och

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 20.

Ställningstagande

Den svenska industrin och gruvnäringen ställer om mot en fossilfri produktion, vilket är bra för både människor, djurlivet, klimatet och framtida generationer. Vi ser hur gruv- och mineralnäringen ger arbetstillfällen och tillväxt, men framförallt hur den är en viktig del av den gröna omställningen. Trots stora insatser för omställningen har gruv- och mineralnäringen emellertid negativ påverkan på bl.a. naturen, rennäringsnäringen, turismen och friluftslivet. I dag betalas en s.k. mineralersättning vid bearbetning av mineral från gruvor, motsvarande 2 promille av det beräknade värdet av de mineral som omfattas av koncessionen och som har brutits och uppfordrats inom koncessionsområdet under året. Av ersättningen ska tre fjärdedelar tillfalla fastighetsägare inom

koncessionsområdet och en fjärdedel staten. Vi noterar dock hur den svenska mineralavgiften står ut i en internationell jämförelse som en av världens lägsta. Det är vår uppfattning att det finns skäl att höja mineralavgiften kraftigt, bl.a. för att säkerställa medel för kompensation för skador på infrastruktur och för att skapa hållbara samhällen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

12. Mineralersättning, punkt 9 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 18 och

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 20 och

bifaller delvis motionerna

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 11 och

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Gruv- och mineralnäringen är betydelsefull för Sverige. Den bidrar till såväl jobb som tillväxt på orter där det ofta är ont om arbetstillfällen. För att utvinning ska bli möjlig behövs dock en ökad acceptans hos markägaren och hos lokalbefolkningen. Det är således min uppfattning att förutsättningarna för en höjning av mineralersättningen bör undersökas. Vidare är det min mening att den del av mineralavgiften som i dag tillfaller staten bör gå till lokalsamhället vars närmiljö påverkas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

13. Övriga frågor om ersättningar, punkt 10 (S, C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7 och
avslår motionerna
2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 och
2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Vi förordar att riksdagen tydliggör för regeringen att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar ska komma hela landet till del.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

14. Övriga frågor om ersättningar, punkt 10 (V, MP)

av Birger Lahti (V) och Elin Söderberg (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP) yrkande 4 och
2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP) yrkande 2 och
avslår motion
2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 7.

Ställningstagande

De senaste årens olika kriser har visat att förändrade omständigheter kan komma plötsligt. Vi anser att ett robust samhälle behöver säkerställas där medborgare kan känna trygghet i att stöd finns, särskilt för de mest utsatta. Detta kräver långsiktig planering och tillräckliga resurser. Vi föreslår därför att en höjd mineralavgift ska användas för att skapa en fond som ska användas för medborgarnas bästa. Resurser från fonden ska säkerställa tillräckliga medel för lokal kompensation. Vidare anser vi att fonden ska användas för bl.a. monetärt stöd i kristid, att trygga pensionssystemet och att skapa en grund för basinkomst.

Vidare konstaterar vi att den svenska staten genom historien har tagit naturresurser i Sápmi i anspråk. Det är resurser som byggt och fortsättningsvis bygger Sverige rikt. För att gruvverksamhet ska etableras behövs ett s.k. socialt medgivande från närboende. Vi anser att samebyar ska kunna få ersättning för att genomföra ett tidigt dialogmöte. Därtill menar vi att det krävs ett ökat samiskt inflytande över hur naturresurserna nyttjas och ett fortsatt starkt miljöskydd, för att försörjningen av metaller och mineral ska vara

hållbar. Intäkter från naturresurserna måste också i högre grad bidra till utveckling i det samiska samhällslivet. Vi noterar att en statlig utredning har föreslagit att det ska bli enklare att bryta innovationskritiska metaller och mineral i Sverige. Utredningen föreslår bl.a. en statlig ”gruvpott” som lokalsamhällen kan ta del av, i syfte att öka acceptansen för gruvprojekt. Det är vår uppfattning att statliga bolag som hämtar sina intäkter i Sápmis naturresurser bör avsätta en andel av sin vinst årligen för att finansiera förvaltningen och utvecklingen av samiskt samhällsliv, språk och kultur. Likaså anser vi att även andra bolag vars verksamheter kraftigt påverkar Sápmis naturresurser bör bidra. Former och avgränsningar för detta behöver utredas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

15. Tillgänglighet och kartläggning, punkt 11 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8 och avslår motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16.

Ställningstagande

Vi ser positivt på SGU:s kartläggningar när det gäller förekomsten av innovationskritiska metaller och mineral i Sverige. Dessa metaller och mineral krävs för att tillverka mobiltelefoner, elbilsbatterier och produkter för sol- och vindkraft och är därmed nyckelkomponenter i omställningen till ett allt mer elektrifierat samhälle. Vi noterar dock att samtidigt som efterfrågan på innovationskritiska metaller och mineral ökar kraftigt har de etablerade svenska gruvbolagen ingen tradition av att prospektera efter och bryta dessa mineral. Detta görs i stället av de juniora bolagen. Vi kan även konstatera att Sverige trots förekomst av dessa mineral i den svenska berggrunden i dagsläget i hög grad är beroende av import från nationer där brytningen sker med tveksamma metoder ur såväl etisk synpunkt som miljösynpunkt. Korruption, barnarbete och s.k. land grabbing är inte sällan förekommande. Därför framhålls från EU-håll vikten av att Europa strävar efter en högre självförsörjningsgrad. Vi anser att detta även bör vara Sveriges nationella målsättning. I allt väsentligt gäller det ovanstående även för sällsynta jordartsmetaller. Det är således vår uppfattning av SGU bör ges i uppdrag att presentera nya incitament för att

främja en ökad kartläggning av Sveriges mineraliseringar. Detta bör ske med inspiration från den tidigare genomförda Mineraljakten.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

16. Tillgänglighet och kartläggning, punkt 11 (V)

av Birger Lahti (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 16 och

avslår motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 8.

Ställningstagande

Både energilagring och förnybar energiproduktion är beroende av olika mineraler. Behovet av vissa metaller och mineral ökar därmed avsevärt. Exempelvis behövs neodym och praseodym för att tillverka s.k. permanenta magneter vilka används i bl.a. vindkraftverk och elektriska fordon. Dessa är båda sällsynta jordartsmetaller. Jag kan också notera hur behovet av kobolt och litium ökar snabbt. Målet är att dessa mineral i framtiden i hög utsträckning ska kunna komma ur ett cirkulärt system där de framförallt återvinns. Detta är dock inte situationen i dag. Hur brytningen kan ske på ett hållbart sätt och under bra villkor för de som arbetar med brytningen behöver därför ses över. Det är således min uppfattning att regeringen bör ge SGU i uppdrag att redovisa vilka kritiska mineral som behövs och är tillgängliga i Sverige för omställningen och återkomma med en rapport.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

17. Stärkta förutsättningar för utvinning, punkt 12 (S)

av Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 3 och 4 samt avslår motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 17 och

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 19.

Ställningstagande

För att klara klimatomställningen och öka den svenska konkurrenskraften behöver den gröna och digitala omställningen intensifieras. Vi vill att Sverige ska storsatsa på grön teknik och elektrifiering. Därtill anser vi att de nya arbetstillfällena som klimatomställningen skapar ska hamna i Sverige, inte i andra länder. Vi ser en möjlighet för Sverige att bidra med metaller och mineral som framställs på ett mer hållbart, miljöanpassat och socialt ansvarsfullt sätt än i gruvor med stora miljöutsläpp och barnarbete. Sverige kan och ska bidra till den ökade efterfrågan på kritiska metaller, både genom ökad gruvbrytning och genom förbättrade processer för återvinning. Det är således vår uppfattning att förutsättningarna för utvinning av metaller och mineral från såväl primära som sekundära källor bör stärkas med särskilt fokus på innovationskritiska metaller och mineral.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

18. Stärkta förutsättningar för utvinning, punkt 12 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 17 och

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 19 och

avslår motion

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkandena 3 och 4.

Ställningstagande

Den svenska gruv- och mineralnäringen bidrar till byggandet av det hållbara samhället. Jag kan dock konstatera att Sverige och EU i hög grad är beroende av import av innovationskritiska metaller och mineral från ett fåtal länder vilket gör tillgången sårbar och säkerhetspolitiskt riskabel. Samtidigt har Sverige avsevärda fyndigheter av dessa metaller likväl som goda förutsättningar att bedriva en hållbar utvinning av dem, vilket medför stora

exportmöjligheter. Jag vill i sammanhanget även påpeka att storskalig återvinning är viktig, men den kommer inte att kunna tillgodose framtidens behov. Jag anser därför ett genomlysning av möjligheterna till en långsiktigt hållbar utvinning av innovationskritiska metaller och mineral bör göras. Därtill förordar jag ett tillkännagivande om att utvinna mer mineral och metaller i Sverige i stället för att fortsätta importera dem från länder med större klimatavtryck och sämre arbetsvillkor.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Reviderad mineralstrategi, punkt 13 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkänner detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

I en värld med ökande befolkning, där stora befolkningsgrupper tar sig ur fattigdom, ökar efterfrågan på produkter som förutsätter tillgång på metaller och mineral. Trots förbättrade möjligheter till återvinning kan vi konstatera att efterfrågan efter jungfruligt material kommer att öka. Omställningen till ny och fossilfri teknik påskyndar också detta, då nya mineral som förekommer på andra platser än där gruvdrift sker i dag måste brytas för att möjliggöra omställningen. Samtidigt uppstår intressekonflikter mellan gruvnäringen och bl.a. jord- och skogsbruket, turistnäringen och andra markägare. Det är därför viktigt att klargöra vilka intressen som väger tyngst och ska ges företräde. Vi noterar att prospekteringstakten har minskat sedan mineralstrategin antogs 2013. Sverige som gruvnation har tappat i internationellt anseende och inga nya gruvor har etablerats i Sverige på mycket lång tid. Vi ser hur detta sker i en tid då efterfrågan på nya innovationskritiska metaller och mineral intensifierats för att det ska vara möjligt att utveckla nya gröna tekniker. Tillgången till råvaror för utveckling av exempelvis batteri- och elmotorteknik pekas ut som helt central för den industriella utvecklingen. Samtidigt har det geopolitiska läget försämrats kraftigt, vilket gör Sverige mer sårbart än på mycket länge. Vi menar därför att en ökad självförsörjningsgrad av såväl basmetaller som innovationskritiska metaller är strategiskt viktigt. Vi anser således att detta är aspekter som måste beaktas i arbetet med en ny mineralstrategi.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

20. Minerallagens utformning och omfattning, punkt 14 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 16 och

avslår motionerna

2022/23:345 av Rickard Nordin (C) och

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 16 och 20.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att coronabrottet 2020 hade stor inverkan på många näringar, så även gruvnäringen. Hårdast drabbad var den riskkapitalberoende prospekteringsbranschen som i vissa fall tvingades att pausa pågående verksamhet som en konsekvens av lagstiftningens utformning. Detta föranledde riksdagen att snabbt fatta beslut som syftade till att undanröja regelverk som annars riskerade leda till en rad återkallade undersöknings-tillstånd och möjliga konkurser inom branschen. Vi anser att beslutet var bra och att det belyser ett behov av att genomlysna den befintliga lagstiftningen utifrån potentiella hot och kriser, så att lagstiftningen är robust och funktionell även då det oförutsedda inträffar. Vi menar att det vore klokt att utreda och säkerställa att de lagar som reglerar gruvnäringen är utformade på ett sådant sätt att de är funktionella och fyller sitt syfte även under större nationella och internationella kriser.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

21. Minerallagens utformning och omfattning, punkt 14 (C)

av Elisabeth Thand Ringqvist (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:345 av Rickard Nordin (C) och
2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 16 och 20
samt
avslår motion
2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 16.

Ställningstagande

Geotermal energi i större skala i Sverige kan användas för att producera värme. Det kan även göras på större djup för att producera elektrisk energi i storskaliga kraftverk. Utvinning av geotermal energi liknar gas- och oljeindustrin i så måtto att den sker ur fält där det finns särskilt goda förutsättningar att utvinna energin. Skillnaden är att den inte bidrar till utsläpp av växthusgaser. Jag kan dock konstatera att energiproduktionen är kostsam att prospektera efter, provborra för och utvinna. I dag går det inte heller att skydda fyndigheterna rättsligt. Jag noterar hur detta blir ett hinder för industrin, då kostnaden för prospektering och provborring utan möjlighet att skydda fyndigheterna leder till att investeringar uteblir – detta trots att tekniken många gånger är lönsam och skulle kunna ge stora tillskott av el i södra Sverige.

I Sverige skyddar och reglerar minerallagen mineralutvinning, saltutvinning och utvinning av diamanter på ett enhetligt sätt. På grund av att det saknas ett enhetligt lagrum för geotermala fält och geotermala vatten urholkas dock rätten för sakägare att göra sin röst hörd i samråd och i det svenska rättsväsendet. Jag noterar att geotermala borrhål endast regleras genom att tillstånd ska sökas hos länsstyrelserna. Det görs dessutom ingen skillnad mellan borring för privat bergvärme respektive storskalig borring för produktion till el- eller fjärrvärmenät. Det saknas skydd för höga investeringskostnader där en aktör efter prospektering och provborring kan se sin fyndighet utnyttjad av en annan. Det är således min uppfattning att minerallagen bör utvidgas till att omfatta geotermala fält och geotermala vatten. Jag anser även att Sverige behöver en reform som bl.a. beaktar Sveriges folkrättsliga åtaganden gentemot det samiska folket och den internationella diskussionen om konceptet ”social license to mine”, nämligen den berörda befolkningens acceptans för en gruva. Enligt min mening bör regeringen därför låta utreda och göra en genomgripande översyn och modernisering av minerallagen.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

22. Mineral och miljö, punkt 15 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkande 14 och avslår motion

2022/23:1253 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Gruvnäringen är viktig för Sverige. Industriverksamhet i allmänhet och gruvindustri i synnerhet medför dock ingrepp i naturen. Sådana ingrepp orsakade av mineralutvinning ska efterbehandlas till en god miljöstandard när gruvbrytningen har upphört, vilket bl.a. kan medföra kostsamma marksaneringsinsatser. Som ett led i att öka den sociala acceptansen för nya gruvetableringar förespråkar vi en modell där koncessionsinnehavaren säkerställer att tillräckliga medel för sanering och efterarbete finns då verksamheten är avslutad. Vi anser att modellen för bolagens ekonomiska ansvar för sanering och efterbehandling av mark i samband med avslutad gruvverksamhet bör utredas.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Vissa övriga frågor om gruvor och mineralförsörjning, punkt 16 (SD)

av Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 7 samt avslår motion

2022/23:333 av Rickard Nordin (C).

Ställningstagande

SGU är den myndighet i Sverige som har till uppgift att tillhandahålla geologisk information för samhällets behov på kort och lång sikt. Myndigheten hanterar frågor om berg, jord och grundvatten samt beslutar i ärenden som rör bl.a. minerallagen. Myndigheten har ett tydligt uppdrag att tillhandahålla och kommunicera saklig information och kunskap om prospektering och gruvdrift till allmänheten. Bergsstaten är en avdelning inom SGU som handlägger och beslutar i ärenden som rör prospektering och utvinning av mineral. Eftersom nya mineral eftersöks i allt högre grad och på platser i landet där det saknas en tradition av gruvdrift ställs allt högre krav på myndigheten att såväl förmå att tillhandahålla relevant och saklig information som att hantera tillståndprocesser i sig. Myndigheten har också till uppgift att bistå med sakkunskap i sådana rättsliga tvister som uppstår kring tillståndsgivning, vilket är resurskrävande för en relativt liten myndighet. Vi anser att det därför är viktigt att underlätta och stärka förutsättningarna för SGU och Bergsstaten att möta de utmaningar som hanteringen av en ökad efterfrågan av mineral och metaller medför samt de intressekonflikter som kan uppstå.

Vidare kan vi konstatera att en absolut förutsättning för att brytvärda mineraliseringar ska hittas är att det bedrivs prospektering. Prospektering efter såväl basmetaller som innovationskritiska metaller, är en förutsättning för att Sverige ska kunna hävda sig som gruvnation även i framtiden. Vi ser med oro på det faktum att prospekteringsviljan sjunker kraftigt i Sverige. Vi noterar en negativ trend för både stora och små företag, likväl som för s.k. privata prospektörer. Syftet med prospektering är att på ett varsamt sätt kartlägga intressanta mineraliseringar. Vi menar att det därför är önskvärt att staten tar ett tydligare ansvar för att öka prospekteringsviljan. Regeringen bör skyndsamt och målmedvetet se över och revidera sådana regelverk som hämmar prospekteringsviljan.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Snabbare och enklare tillståndsprocesser, punkt 1 (S)

Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå motionsyrkanden som gäller snabbare och enklare tillståndsprocesser bl.a. mot bakgrund av att tidigare tillkännagivanden till regeringen ännu inte är slutbehandlade. Vi vill dock i sammanhanget framhålla att metaller och mineral behövs för att leverera de klimatlösningar världen efterfrågar. Sverige kan och ska bidra till den ökade efterfrågan på kritiska metaller, både genom ökad gruvbrytning och genom förbättrade processer för återvinning.

Den svenska gruv- och mineralnäringen har stor betydelse för Sverige som land, i det regionala och lokala perspektivet, samt för att klara den globala klimatkrisen. Det är vår uppfattning att om Sverige kan bidra med metaller och mineral som framställs på ett mer hållbart, miljöanpassat och socialt ansvarsfullt sätt än i gruvor med stora miljöutsläpp och barnarbete, så ska landet göra det. För att skapa fler arbetstillfällen och fortsätta den gröna och digitala omställningen krävs effektiva och snabba tillståndsprocesser. Det är emellertid vår uppfattning att avkall inte får göras på fortsatt höga svenska miljökrav, vilka är en konkurrensfördel för Sverige och landets företag. Vi noterar därtill att det finns utredda och remissbehandlade förslag. Vi ser således att det går att göra mer och att göra det snabbare än vad regeringen gör. Till exempel skulle regeringen redan nu kunna gå vidare med Klimaträttsutredningen och Miljöprövningsutredningen, samt skicka det nyligen presenterade betänkandet En tryggad försörjning av metaller och mineral (SOU 2022:56) på remiss.

Mot bakgrund av att de ovannämnda tillkännagivandena om tillståndsprocesser ännu inte är slutbehandlade ser vi dock inget behov att i nuläget rikta något tillkännagivande till regeringen med anledning av de här aktuella motionerna.

2. Utvinning av uran, punkt 6 (S, V, C, MP)

Elisabeth Thand Ringqvist (C), Fredrik Olovsson (S), Marianne Fundahn (S), Isak From (S), Birger Lahti (V), Elin Söderberg (MP), Aida Birinxhiku (S) och Daniel Vencu Velasquez Castro (S) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå motionsyrkanden som gäller möjliggörande av utvinning av uran. Vi vill i sammanhanget framhålla att utvinning av uran innebär betydande miljö- och hälsorisker, vilka kan skapa oro i de bygder där utvinning skulle vara aktuell. Vi vill även påminna om

utskottets bedömning vid behandling av proposition 2017/18:212 Förbud mot utvinning av uran (bet. 2017/18:NU13). Utskottet konstaterade då att den sammanfattande bedömningen var att de eventuella negativa ekonomiska konsekvenser som förslaget kan ha för enskilda och företag kunde anses vara acceptabla. Utskottet konstaterade också att regeringen hade gjort bedömningen att förslagen inte bör medföra några negativa konsekvenser för Sveriges status som prospekterings- och gruvnation. Vi gör ingen annan bedömning än den utskottet gjorde då och anser mot denna bakgrund att det från riksdagens sida inte finns anledning att vidta några åtgärder med anledning av de aktuella motionerna.

3. Utvinning av uran, punkt 6 (M, KD, L)

Mats Green (M), Ann-Charlotte Hammar Johnsson (M), Louise Eklund (L), Anna af Sillén (M) och Lili André (KD) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå motionsyrkanden som gäller möjliggörande av utvinning av uran. Även om vi därmed avstyrker motionerna anser vi att det som anförs i motionerna allttjämt är relevant. Samtidigt konstaterar vi att det förbud mot utvinning av uran som började gälla den 1 augusti 2018 är förhållandevis nyligt infört. Vi ser således att följderna av förbudet kan komma att vara föremål för uppföljning och utvärdering först på sikt. När det gäller tillgång till uran vill vi även framhålla vår uppfattning att Sverige har ett bra samarbete med andra länder på en välfungerande marknad, och att tillgången därmed är god. Vi vill i sammanhanget även påminna om att företrädare för våra partier i samband med beredningen av propositionen Förbud mot utvinning av uran lade fram en gemensam motion som yrkade avslag på detta förbud (prop. 2017/18:212, bet. 2017/18:NU13).

Vi noterar även att innovationskritiska metaller och mineral kommer att bli allt viktigare i samhället eftersom tillgången på dessa är avgörande för att moderna energi-, miljö- och teknikinnovationer ska fungera. Uran förekommer inte sällan tillsammans med sällsynta jordartsmetaller och metaller som används vid batteritillverkning. Uran används därför ofta som vägvisare för att hitta dessa och andra innovationskritiska metaller och mineral. Om förbudet mot utvinning av uran visar sig hämma utvinning av andra mineral och därmed försvaga den svenska gruvindustrins konkurrenskraft kan det finnas skäl att se över lagstiftningen. Sammanfattningsvis ser vi därför i nuläget inget skäl för riksdagen att göra ett tillkännagivande i enlighet med det som föreslås i motionerna.

4. Övrigt om förbud mot utvinning, punkt 7 (SD)

Tobias Andersson (SD), Jessica Stegrud (SD), Eric Palmqvist (SD) och Daniel Lönn (SD) anför:

Vi har i det föregående förordat att riksdagen ska avslå motionsyrkanden om ett internationellt förbud mot utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten samt ett nationellt förbud mot utvinning ur alunskiffer. Vi vill i sammanhanget även påminna om att företrädare för Sverigedemokraterna förordade avslag på proposition 2021/22:150 Förbud mot utvinning av kol, olja och naturgas och skärpta regler för utvinning i alunskiffer (bet. 2021/22:NU23). Vid behandlingen av propositionen våren 2022 framhöll företrädare för bl.a. Sverigedemokraterna att förbuden mot utvinning av olja, kol och gas kunde innebära att utvinning av metaller från alunskiffer försvåras. Flera av de metaller och mineral som är viktiga för klimatomställningen förekommer i alunskiffer. Det gäller t.ex. vanadin, kobolt och nickel som är viktiga för batterier och vissa legeringar. Förbudet riskerar därför att försämra möjligheterna att möta den ökade efterfrågan på dessa innovationskritiska metaller och mineral, och därmed försvåra omställningen. Företrädarna framhöll även att förbudet riskerade att försämra Sveriges beredskap och att förslaget om ett införande av lämplighetskrav för utvinning ur alunskiffer kunde vålla tillämpningsproblem. Alunskiffer är ingen homogen bergart och ett lämplighetskrav gör att det uppkommer gränsdragningsproblem eftersom det egentligen inte finns en tydlig definition av vad som utgör alunskiffer. Det finns därmed utrymme för godtycklighet. Det är således vår uppfattning att även de här aktuella motionsyrkandena om förbud mot utvinning bör avslås.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:303 av John E Weinerhall och Viktor Wärnick (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ändringar i minerallagen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:333 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förenkla för privatpersoner som vill vaska guld eller leta mineral i mindre skala, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:345 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga minerallagen till att omfatta geotermala fält och geotermala vatten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:908 av Stina Larsson m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ett internationellt förbud mot utvinning av olja, metaller och mineral från havsbotten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:936 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera mineralstrategin och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för SGU och Bergsstaten och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för ökad prospekteringsvilja och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kartläggning av innovationskritiska metaller och sällsynta jordartsmetaller och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av regelförenklningar beträffande tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över mineralersättningens utformning, nivå och fördelning och tillkännager detta för regeringen.

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över markägarens rättigheter som fordringsägare när det gäller dennes del av mineralersättningen vid en konkurs och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda modellen för bolagens ekonomiska ansvar för sanering och efterbehandling av mark i samband med avslutad gruvverksamhet och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en robust och funktionell lagstiftning för gruvnäringen och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det återigen ska vara möjligt att ge tillstånd enligt miljöbalken till gruvdrift för att utvinna uran och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara möjligt att ge tillstånd till brytning, provbrytning, bearbetning och fysikalisk eller kemisk anrikning av uran för att använda uranets fissila egenskaper och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:937 av Eric Palmqvist m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förutsättningar för gruvnäringen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:950 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att endast undantagsvis använda tidsbegränsade tillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1123 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvidga minerallagen till att omfatta geotermala fält och geotermalt vatten och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en genomlysning av möjligheterna till en långsiktigt hållbar utvinning av innovationskritiska metaller och mineral bör göras och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka förutsättningarna för att höja mineralavgiften något och att göra tillämpningen av riksintressena mer flexibel genom att utreda möjligheten till lokalt inflytande och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn och modernisering av minerallagen och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att koncentrera prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken i bearbetningskoncessionsärenden till färre länsstyrelser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1235 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge SGU i uppdrag att redovisa vilka kritiska mineraler som behövs och är tillgängliga i Sverige för omställningen och återkomma med en rapport, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:1253 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att gruvindustrin ska leva upp till högre miljökrav och en moderniserad minerallagstiftning och att säkra miljöskyddade områden från prospektering samt provborrning och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1257 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt förbud mot utvinning ur alunskiffer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1672 av Annie Lööf m.fl. (C):

19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvinna mer mineral och metaller i Sverige i stället för att fortsätta importera dem från länder med större klimatavtryck och sämre arbetsvillkor och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att höja mineralavgiften något och att göra tillämpningen av riksintressena mer flexibel genom att utreda möjligheten till lokalt inflytande och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1823 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för stärkt äganderätt i minerallagen utan att försvåra utvecklingen av fler gruvor och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2063 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att s.k. natura 2000-tillstånd ej ska vara förutsättning för meddelande av bearbetningskoncession enligt minerallagen och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för utvinning av metaller och mineral från såväl primära som sekundära källor med särskilt fokus på innovationskritiska metaller och mineral och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för utvinning av metaller och mineral från såväl primära som sekundära källor med särskilt fokus på innovationskritiska metaller och mineral och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter under en tillståndsprocess ska arbeta rådgivande och lösningsorienterat och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en större andel av det värde som gruv- och mineralnäringen genererar ska komma hela landet till del, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2098 av Amanda Lind m.fl. (MP):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ersättning för naturresurser och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2263 av Marielle Lahti m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kraftigt höja mineralavgiften och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skapa en "mineralfond" och tillkännager detta för regeringen.